

doque significat stuprare: vt in l. si quis aliquid. de pœnis. Seruus etiã multis modis corrumpi dicitur, vt intelligere licet ex tit. de seruo corrupto. ff. & C.

Corruptela est peruersa cõsuetudo, sacris canonibus inimica, de cõsuet. c. cum venerabilis. de vita & honestate clericor. c. cum decorem, & c.

Cotidie per c, & nõ quotidie per q, debere scribi Quintilia. est autor lib. j. de Orator. insti. Frigidiora, inquit, his alia, vt quicquid c, quartam haberet: & quotidie, nõ cotidie. verum hæc iam inter ineptias euauerunt: Frigida esse, & inter ineptias numerat Quintil. quod quotidie per q literam debeat scribi. Victorinus quoque in libro de orthographia cotidie per c, literam debere scribi his verbis ostendit, Quauis, inquit, coccus à coquendo, & cotidie à quoto & die deriuatiua sint, per c, non tamen per q, scribenda sunt. Adnotarunt & hoc Ang. Politianus, & Laurent. Abstemius, & Ludouicus Bonogninus in annotat. suis.

Cotoria, æ, vena est vnde cores excinduntur, sicut Sulphuraria vnde sulphur eruitur. Strypteria vnde alumen Alphenus libro xxxix. de public. & vectig. l. Cæsar. cum insulæ Cretæ cotorias locaret, legũ dixerat.

De Cante R.

Cretæfodina, dicta est vnde creta excuditur. Sed cũ multa sint cretæ genera, cymolia, sarda, ymbrica, faxea, argætaria, sigula, de cymo-

lia creta intelligẽdũ est dixisse Iuriscõsultũ lib. xxviii. Dig. ti. de rebus corũ. q. i. l. sed si. Cretæfodinas, inquit, vel argenti fodinas, vel aliud simile. Cai. l. xxxix. q. ij. de pub. & vect. l. sed & ij. Est autẽ creta cymolia qua vtũt i lanificio pãnarij, ad lanæ duriciẽ molliendã.

Crassan est quasi crudeliter gradi. 2. Reg. vlt. Cesset interfectio q̄ crassat in populo. facit xxij. q. ij. militare. ff. de pœn. l. capitalium. ad medium. Et not. Ioan. Andr. in cle. j. de pœni. in verbo crassantibus.

Crassaturæ dicuntur q̄ sũt à latronibus i itinere dũ crudeliter contra trãseũtes crassantur, de pœn. dist. j. à crassaturis. Et crassatores sunt q̄ predæ causa aliquid faciunt, & p̄ximi latronibus habentur, & sũt ad malũ nitẽtes: vt est tex. iũcta gl. in l. capitalium. §. crassatores, ff. de pœn. & dicitur à crassor, crassaris, aliàs grassor, idque rectius.

Creditor est qui alienam fidẽ sequitur mutuata pecuniam numerando. Generaliter verò creditor dicitur, qui ex causa quacunque alienã fidẽ sequitur. Et dicitur ideo creditor, quia credit debitori.

Creditorum dimittere est soluere qd̄ illis debetur. l. à diuo. §. quod si. ff. de re iud.

Creta est terre species qua figuli p̄cipuẽ vtũt. l. si cretæ ff. de furtis.

Crenio, id est aditio. l. crenionum. C. de iur. deliber.

Crimen est peccatum querela, id est accusatione, & dãnatione dignissimum, vnde & pro accusatione ipsa sumitur, vt in l. ij. de crim. ex pul. hæredit.

Criminum

Criminum alia sunt priuata, vt illa quorum executio. i. accusatio vel denuntiatio pertinet tantū ad illos quib. inferuntur, vt furta, dāna illata & iniuriā. Alia sunt publica, quorū accusatio datur cuilibet de populo, quoniā ad publicā vtilitatem spectat ne maleficia maneāt impunita, vt sunt homicidia, parricidia, adulteria: post sexagesimū tamen diem. l. iure mariti. C. de adult. Itē crimen læsæ maiestatis. Itē sunt quædā crimina excepta. s. ad quorū accusatio nē & testificatiōē etiā laici cōtra clericos admittuntur, si bono zelo procedant, & sunt ista, crimen simoniæ, hæresis, & læsæ maiestatis, & sacrilegij, de quibus vide concordantias in gl. sum. ij. q. vij. vbi additur crimē dilapidationis. & c. cum P. manconella. de accu. & nota q. crimen dī quinque modis. Primo sumitur pro quolibet peccato, siue sit mortale, siue veniale sit. Secundo pro crimine irrogante infamiā quod est accusatione & damnatione dignū. Tertio pro peccato siue mortale, siue veniale sit, quod nō deletur nisi per pœnitentiā. Quarto quod semel cōmissum sufficit ad condēnationem, non tamen infamat. Quinto quod irrogat perpetuā infamiā: vt not. xxv. dist. c. vñ orariū. §. nūc autē. & lxxxj. dist. Apostolus. vnde, Si quilibet est peccator, non tamen quilibet est criminofus.

Crimē concussionis committit qui prætextu officij sibi cōmissi extorquet, cōminando aliquid ab

inuito, & tali crimine puniē quis pœna quadrupli. j. q. vij. s. acimus. in fi. & tam laicus quā clericus punitur pœna cōcussionis. xxij. q. j. militate. cuius cōtrariū tenet gl. in verb. quadruplum. dist. xvij. §. porro.

Crimen ecclesiasticum est quod pertinet ad iurisdictionem ecclesiæ, vt hæresis, sacrilegium, simonia, periurium, vsura, adulterium.

Crimen merè ecclesiasticū est quod principaliter ortū à canonib. sum p̄st, & solum corā iudicib. ecclesiasticis cognosci habet, de cuius cognitione iudices seculares se nullatenus intromittere possunt, vt est crimen hæresis. Sed crimen merè ciuile per oppositum est de licitū, legib. ciuilib. p̄hibitū, aliās in se nō peccatū, vt in ciuitate ire de nocte post sonū campanæ, vel cōsimile. crimen verò mixtū est quod spectat ad forū vtrūq; vt est sacrilegiū, quod spectat ad forū ecclesiasticū, & potest etiā iudex secularis de pœna eius cognoscere & sacrilegiū punire, secundū gl. in verb. audiuimus. in c. felicis. de pœn. lib. vj. & de hoc est gl. in sum. xj. q. j.

Crimen expilatæ hereditatis est cū res hereditariæ subtrahuntur antequam heres earum possessionem adipiscatur.

Crimē fraudatę annonę est cū portitores futantur victualia à republica ad exercitum missa.

Crimen fraudati census committitur cum quis furatur publicam pecuniā sibi accommodatam.

Crimē hæresis in multis cōuenit cū

crimine læse maiestatis, & hmōi secundum cano. est propriè læsæ maiestatis, quia læditrempub. Imperatorē, etiam diuinum, & cœlestem.

Crimen læsæ maiestatis est vbiq̄- que quis cōtra vrbē aliquid molitur, aut qui profugit ad hostes vel illos iuuat qualicūq̄ causa. s. armis, cōsilio, vel pecunia, vel qui subiectas puincias nitit̄ facere rebelles, vel qui cōtra latus ei⁹ militat, vel seditiōes, aut bella mouet in ciuitate, vel qui prælatū, magistratū, vel principē occidit, vel arma fert, & occupat cōtra rēpublicā. Et idē dicitur crimē pduellionis. j. hostile, nā perduelliones dicuntur hostes, secus si cōmittat̄ hoc crimen nō cōtra rēpublicā, quia tūc nō dicitur perduellionis, sed simpliciter læsæ maiestatis. Et nōra, non subdit⁹ crimē læsæ maiestatis. nō cōmittit. vt in §. rursus. in cl. pastoralis. de re iud. vbi Rex Scicilię Robertus nō eo modo subfuit Henrico Imperatori quod crimen læsæ maiestatis in eum commiserit.

Crimen peculatus secundū Azo. eo. tit. locū habet pro pecunia publica intercepta, vel quocūq̄ modo cōtaminata, vt si in aurū, vel argētū vel æs publicū aliquis ferrū, vel simile aliquid iducat, j. ad iiciat. Idē est in sacralre, vt in vasis ecclesiæ, idē est in religiosis ornāmētis sepulchri, & c.

Crimen piacularē est quod morte expiatur.

Crimen sacrilegij secundū Azo. &

secūdū leges fit propriè quando sacrū de sacro auferitur. Ac ē secundū eū si quis nō sacrū de sacro recipit, vʹ sacrū de nō sacro. Sed scđm leges tūc sacrilegiū nō est: q̄a q̄n res priuatæ auferuntur de sacro, tñuc actio furti locum habet. Host. tamen dicit quod si accipiatur sacrum de sacro, vel sacrū de nō sacro, semper sacrilegiū fit, vt xvij. q. iij. quisquis. vers. similiter. Et sic scđm ll. requirūtur duo vt fiat sacrilegium. Primo vt auferatur res sacra. Scđo de loco sacro. Quorū alterū sufficit scđm cano. Sed pone statutū est q̄ faciēs sacrilegiū sic puniatur, quæro an intelligat̄ scđm ius ciuile, vel canonicū. Solutio. Si statutū fit à ciuitate itelligitur scđm leges. l. oēs populi. ff. de iust. & iure. Si fit p̄ episcopū itelligitur scđm Can. Do. Cato putat, quod ē primo casu itelligat̄ scđm Cā. q̄a difponit de reb. ecclesiasticis, ergo debet intelligi scđm materiā subiectā. l. j. C. de edi. success. vbi est casus à cōtrario q̄ gradus cōputantur secundum leges, exceptis causis matrimonialibus.

Crimen stellionatus secundū Azo. eo. tit. dicitur à quodam animali reptili quod dicitur stellio, & est quasi simile serpenti stellio natum, quasi diuersis colorib. pictū, sicut cœlum stellis. Et committit hoc crimen qui ex varietate animi rem aliquam alteri pignori obligatam siue pignoratam alij postea obligat, & dicitur à stellione, quia sicut ille vermis est varius. in coloribus. sic ille qui

commitūt hoc crimen est varius in ore, & incōstans in mente. Deinde tamen illud crimen locum habet generaliter quando deficiente ī criminib. alia speciali actio ne, æquū est alicui subueniri cōtra delinquētē. Sicut enim in pecuniarijs causis actio datur de dolo ī subsidiū, ita in criminalib. q̄buscūq; vbi titulus deficit crimē stellionatus obijcitur, vt si q̄s vendidit tibi massam electri pro argento vel simile, aut aurichalchum pro auro.

Crinale ornamentum capitis est ad cingendum capillos ne turpentur euagenturq;. Ouid. 3. Metamor. Nec torques collo, nec habens crinale capillos. Idē in 5. Curuū crinale capillos. Virg. Aeneid. 11. pro crinali auro pro longæ tegmine pallæ. Vlpianus li. 34. de auro & argento leg. 1. argumento. Fasciæ inq̄t, criminales pedulesq;. Philip. Beroal. non legit crinales sed fasciæ crurules padulesque, quali fasciæ sint crurum pedūq; munimenta quædam.

Crinales fasciæ dicuntur quib. crines coercentur, ne euagentur, l. argumento. de auro. & arge n. leg.

De Cante V.

Cubicularij dicuntur serui qui cubiculum domini sui procurant.

Cubicularij officium quid sit, & an sit dignitas. vide Bart. in l. 1. C. de præpo. sac. cubi. li. 12.

Cubitus proprie est mensura pedis cum dimidio.

Cucuma quid sit, nondum liquet

mihī neque enim ego is sum, qui cognita pro incognitis habeam. Angelus Politianus ob seruationem fecit de cucuma, sed quid ea esset non ostendit. Nam cum dicit Martialis ad Torquatum, cucumā fecit Otacilius, videtur esse genus ædificij tugurij pauperis. Ambrosius in vita beatæ Agnes pro vase quodā æreo videtur posuisse. Dij, inq̄t, tui ærei sunt, ex quib. cucumæ melius fiunt Vnde cucumelā iter vasa posuit lib. octauo Dig. Vlp. ti. si ser. vend. l. si quando. §. 1. Seius, inquit, syluam seuisset, in qua labra & crateras, & cucumelas positas haberet. Pro genere verberis cuiusdam posuit Martianus lib. 24. ad legē Corne. de fical. 1. Si claua inquit pcusserit, aut cucuma. Petronius arbiteri pro fornace videtur posuisse. Ant. Nebr.

Cucuma genus vasis vnde cucumella l. si quando. si serui. ven.

Cubita secundum gl. in l. si inimicitia, de ijs quib. vt indi. est verbū iniuriosum. Inde verbū cucurbitare in c. 1. quib. mod. seu. amit. in vrb. feud.

Cucuma qd sit, declarat Accursius, in l. vni. codic. nulli lice. in fr. li. 11.

Culcitra generali nomine dicitur omne stragulum, in quo aliquid quiescendi gratia inculcatum sit. l. 3. de supel. leg.

Culleus, vter est ex corio bouis capiens viginti amphoras. Priscianus de ponderibus, & mensuris, culleus hac maior nulla est mensura liquoris. Plin. lib. 14. Septenos culleos singula iugera musti.

Vlpia.

Vlpia. lib. 3. 2. Dig. de fun. instr. l. Cum accipitur interdū pro, & ff. de quaestum. cuppe, inquit, & cullei. Item Scauola eodem lib. titu. de annuis leg. l. legatū. Vini, inquit, falerni qđ domi nasceretur quotānis binos culleos. Est præterea culleus mensura frumentaria tātundem capiens. Scauola li. xiiij. Dig. titu. de pignorat. actio. l. vlt. Pecuniam sub pignore culleorum accepit. Et præterea culleus publica parricidarum poena, ex lege Pōpeia de parricidis. Hinc Iuuenalis de Nerone parricidaci? supplicio non debuit vna parari Similia, nec serpens vnus, nec culleus vnus.

Cullei sunt sacci de corio. ff. de pig. actio. l. vltim. §. si. & codi. de his qui parent. vel fil. occi. l. vnica Et processit illa poena à Tarquinio Rege Romanorum, vt patet apud Valeriū maximum li. 1. c. 14.

Culleus, vel culcipes est idē quod saccus in quo portatur triticum, & maximē de corio, qđ supra ponitur equum. Vel dicitur saccus coriaceus in quo ponitur interficientes parentes. l. vnica, codi. de his qui pa. vel fil. occi. vbi dicitur insutus culleo cum cane, & gallo gali naceo, vipera, & simia. Erat itē culleus mēsurā vinaria capiens xx. amphoras, de qua mēminit. l. legatum. de annu leg.

Culpa dolus, & fraus quomodo differunt. no. 50. dist. §. dolus. Item quoruplex sit culpa, quæ sit leuis, leuior leuissima, item quæ lata, & latior, vide per Bart. latissime. in l. quod Nerua. ff. depo. & infra in ver. dolus.

l. 1. l. Titie. §. nihil. & de ver. l. quod cūq; §. nō solū. Et interdū accipitur p. si, & principaliter notat tēpus, & nō cōditionē, nisi in cōsequētia. l. cētēsimis in si. ff. de ver. ob. Etia facit adiunctū videri accessoriū: non principale sicut cōiunctio, vt l. si cui fundū. ff. de fun. inst. & no. qđ dictio cū, inuenitur in duab. partib. oratiōis Vno modo est præpositio, & cōstruitur cū ablatiuo. Alio modo est aduerbiū tēporis. Primo modo significat dupliciter, scilicet accessorie, & principaliter. Accessorie vt lego seruum cum veste, equum cū capistro, fundū cum eius instrumēto, l. 1. ff. de pec. l. si cui fundū. ff. de fund. inst. & inst. l. Idē in cōtractu, vt depono seruū cum veste, l. 1. §. quæ depositus. ff. de positi. & ibi no. per gl. & Doct. & est effectus quod non debet depositarius restituere accessorium sine principali, & si seruus moritur sine culpa depositarij vestis, per se peti potest, alias locupletaretur depositarius sine causa cum iactura aliena quod esset iniquum de regu. iur. locupletari, libro 6. Principaliter autem secundo modo coniungit, quando res coniungit, quarum vna non est alteri accessoria, vel cum personas coniungit, vt patrem aut matrem, l. 3. & 4. ff. de pecul. & para. si eius. Inst. de legat. & licet inter filium, & matrem aut patrem nō sit æqua principalitas quo ad honorem debitū, & reuerentiam, quæ debentur parentib. à liberis,

& non e contra est tamen principalitas æqualis inter eos quo ad effectum iuris, nam si extinguitur legatum in patre vel matre, non sequitur ergo, quod in liberis extinctum sit, quia anima quæ principaliter est in persona, est à Deo, & non à patre vel matre. Item ex cõmuni modo loquendi dictio cum, significat accessionem honoris inter personas, vt dicendo, veni mecum, significat te mihi accedere associando accessoriè, secus in dictione, &, vt dicendo, ego & tu eamus, quia significat vtrumque principale. Sed Dominus vobiscum, non potest significare, quod Dominus accedat vobis, quia hoc non patitur summa & immutabilis maiestas. Et non refert si præponatur accessorium, sic dicendo, depono capistrum cum equo, lego instrumentum cum fundo argumen. l. præposter. C. de testa. nisi essent aliæ coniecturæ, ex quibus concluderetur voluntas testantis, legantis, vel contrahentis. Item dictio cum, posita circa numerum non includit. verbi gratia. Testator deposuit apud Seium cc. & legando bona dixit, Seio ccc. cum cc. quæ apud eum deposui, lego, non includuntur cum ccc. leg. si is qui ducenta in principio. ff. de rebus dubijs. Sed cum, prout, est adverbium, significat tempus & dilationem quandoque ex conditione, quandoque etiam accelerationem temporis & dilationem significat, vt ibi promitto cum Titius morie-

tur. l. nam & si. ff. de condit. & demonstrat. tempus & conditionem significat. ibi, lego Titio impuberi cum xiiij. annorum erit. l. si Titio. ff. quando di. lega. ce. Item significat tempus & non conditionem, ibi, lego Titio cum ipse morietur. l. heres meus, in principio. ff. de condit. & demonstratione. Quandoque nec tempus nec dilationem significat, vt ibi, promittis decem cum petiero, vbi statim cum petit, solvere tenetur. Quandoque etiam nihil significat. & frustratoriè ponitur: vt ibi lego cum heres adierit hereditatem. Bar. prædicta ponit in l. Gallus. §. j. ff. de lib. & post. vbi ponit differentiam inter &, & cum, vt not. in leg. Stichum qui meus. ff. de lega. j. An inducat conditionem vel demonstrationem, de hoc text. singularis in leg. si ita fuerit. §. si. ff. de manum. testam. & quandoque inducit copulam in l. illi cum illo. ff. de usufruct. legat. & quandoque est coniunctio non faciens conditionem, in leg. demonstratio. ff. de condit. & de. & quandoque est adverbium, tunc iungitur verbo futuri temporis, & principaliter notat tempus, & in consequentia conditionem, vt not. Bart. in l. j. ff. de cond. & dem.

Cumulatio secundum Barto. in l. edita. C. de eden, est vnus actionis cum alia coadunatio: Verbi gratia, egi tecum actione depositi, & quia dubito non posse probare depositum, volo cumulare aliam actionem in libello, per quæ
pro-

- probare possum intentionē, hoc est cumulare, id est plures actiones ad idem ex diuersis causis cōperentes coaceruare.
- Cuniculus** est riuus coopertus. ff. de damn. infect. l. Proculus, est etiā animal min⁹ lepore, & simile.
- Cuppa** est cuppula, vasa sunt vinaria hoc est, in quibus vina conduntur. Nonius Marcellus de generibus vasorum cuppas ponit & tinas. Vlpia. de fundo instru. l. instrumenta. vbi cuppas exponit vasa vinaria lapidea, vel de terra facta, cum illa sint dolia, cuppæ vero ex lignis cōstent Itē de lega. iij. l. Lucius. §. pe. Vasa inquit, vinaria, id est cuppæ & dolia, q̄ in cella defixa sunt. Inde cuppula parua cuppa, vt de tri. & vi. le. l. si cui. In cupp. inquit, siue cupp. N.
- Cuppæ** sūt vasa causa portādi fruct⁹
- Curator** dicitur qui curā alicuius gerit defendēdo ipsum, à prætorē, secundū leges legitimē datus. Vel secundū alios qui res adolescentis administrat. Datur autem secundū eos curator principaliter rebus & secundariō personæ: tutor verō primō & principaliter datur personæ, & secundariō reb. vel patrimonio. Et hæc est differentia vna inter tutorē & curatorē. Alia est differentia, quia tutor datur pupillis infra xiiij. annum existentibus. Sed datur eisdem vltē ad xv. annum, mascululis quidem ab ætate xiiij. annorum, & feminis ab ætate xij. Et similiter datur adultis furiosis vel uir furiosis. Institut. de curat. in j. & §. furiosi, & §. sed & mēte ca.
- Curia** media breui est locus vbi reditur ius: vel habitatio principis. Sed media longa est meretrix. vnde, curia ius curat, meretrix est dicta curia. Apellabantur curiæ & triginta illæ partes in quas Romulus populum Ro. diuisisse fertur, vnde & curiate leges dictæ. vt differit Pōp. in l. ij. de orig. iur.
- Curialis** dicitur ille qui est de officio curiæ, vel iudici obnoxius. id est, obligatus. Vnde curialis vel curiales dicimus, omnes qui quacunq̄ conditione obligati sūt curiæ alicuius publicæ potestatis, siue milites, siue aduocati sint siue iudices, siue officiales, siue histriones, & breuiter quoscunq̄ siue habentes officium honestū siue in honestum.
- Curiosi** sunt qui in curia principū vel magistratū cōmissa delicta denuntiant, l. j. C. de curi. lib. xij. aliās curiosi dicuntur nimium diligētes. vt in l. iij. §. pē. de in reuer.
- Curiositas** sumitur p̄ subtilitate nimia cura exquisita, de re iur. c. i. lib. vj. Nam curiosi de his quæ nō multū expediūt sæpe disceptāt. de re iudic. abbate sanē li. vj.
- Cursor** propriē est qui pedib. celeriter literas defert. l. feruis vrbani, deleg. iij.
- Cursor publicus**, vt tradit Bud. erat vehicularis. Antiqui enim non equis singulis & expeditis, vt hodie, quos postas quasi positos collocatosq̄ certis in locis vocamus sed vehiculis utebantur.
- Curules equi**, not. C. de specta. l. ne mo. libr. xj. Aediles curulesquare sic dicāt, vide ff. de ædil. edict. l. j.

in princ.

Curuus dicitur qui nō habet corpus rectum. de ædi.

Custodia & exhibitio reorū, vt dicit Azo. secundum Legistas, est custodia quæ fit in carcerib publicis, & etiam ponitur pro carcere, & pro ipsis personis in carcere inclusis. l. ad cōmentariensem. C. de custo. reo.

De D ante A.

Dactylothea interpretatur annulorū repositoriū, nā dactylus digitus, & anul^o interpretatur, & theca repositorium Plinius libr. xxxvij. Dactylotheam primus omnium habuit Romæ priuignus Syllæ Scaurus. Martialis Dactylotheam, inquit non habet. Pau. li. xxxij. de lega. iij. l. argenti. Annulis legatis dactylothea non cedunt, atque ibidem, Iterum in dactylothea, inquit, legata. A. N. Dactylothea est vas in quo annuli reponuntur. ff. de legatis. iij. l. argenti.

Dalmatica est vestis, qua modō vrantur omnes diaconi ex cōsuetudine in solēnitatib. vt l. xxxvj. distinc. de ieiunio Antiquitus tamē sine cōcessione Papæ nec Episcopis, nec Diaconis licebat hæc vestis. distinc. xxij. cap. communis filius.

Damno; as, præter illam notam significationem significat etiam obligare, vt Virg. in Buc. Damna-bis tu quoque votis. tit. de diuor. iis. l. si. si. filius. Damnandum, inquit, cum quanti mulier litem tuauerit. Itē de leg. j. l. cum filio. Heredem, inquit, mihi dare dā-

nauerit. Hinc sæpè legitur damnatus pro obligatus, nam mendum est vbiunque legitur damnas nihili verbum, cum l. gi. debeat damnatus, vt apud Horatium 2. Ser. Gladiatorū dare centū dānati populo paria. Neb.

Damnare & reprobare differunt. Nam damnare est reum sine remedio subleuandi tormentis, seu ignominie sententialiter deputare. Reprobare vero est rationib. euidētibus reū facere, istā diffrentiā assignat Panor. in ca. damnamus. in j. nota. de summa Trinitate & fide catholica.

Damnas iure ciuili, quandoque est nomen adiectiuū omnis generis idē valēs, qđ dānatus, vt i. l. dānas esto. ff. de vsu, & vsufruct. legat.

Dānū est diminutio vel ademptio patrimonij, & dicitur à demo vel diminuo secundū tex. ff. de dāno infect. l. iij. Etā quādoqđ dānū est lucrū cellās Et diuiditur dānū si cut actio, qđ alia est de dāno dato qđ cōpeut ex lege Aqu. regressu præ actio legis Aquil. Differt qđ dānū à periculo, quod damnum propriè refertur ad res seu pecunias: periculum autem ad personam. Et de duplici damno, circa rem, & extra rem, vide infra dānū infectū, vbi cōplura de damno.

Dānū infectū secundū. Spe. de nou. ope. nūti. in tract. libelloiū. §. nūc dicam^o, dicit si ædificiū alicui^o rui nā minatur ædificio vel p̄dio alterius vicini: tūc enim ædificij istius vel prædij domin^o à domino ædificij ruinam minantis petere potest, & sibi caueatur nomine dam-

dam

dāni infecti, quæ stipulatio cō-
tinebit totū interesse illius vicini.
ff. eo. ti. l. in hanc stipulationē.
& l. sed & si conducere. & l. dam-
ni infecti. Et damnū pateris,
quando reb. tuis aliquid decre-
scit: non quādo accrescit. Quan-
do autem lucrū amittis, damnū
non pateris. Etiam quoddā dā-
num siue interesse est circa rem,
vt si subtraxisti mihi instrumē-
ta quib. possessio firmatur, tene-
ris mihi ad damnū quod cō-
tingit propter ablationem in-
strumentorum. Et quoddam dā-
nū est extra rē. Differūt ēt dānū
& iactura, vt no. Io. An. in noue.
de election. quia sape. lib. vj.

Daphnēsis lucus, nemus est subur-
banū Antiochiæ epidaphne, id
est, ad Daphnem positæ, id est,
lauretum quod decē mille pas-
sum ambitu patet in Syria cur-
ua, quo in loco Antiochensum
conuentus agitabatur, ex Sura-
bone. Fuit ēt hic locus à Cneo
Pompeio magno consecratus,
Eusebio autore. est quoque An-
tiochiæ. porta Daphnitica, de
qua Hieronymus in vita Igna-
tij, Reliquiæ, inquit, corporis e-
ius Antiochiæ iacent extra por-
tā Daphniticam in cœmiterio.
Iustiniā. libro Codic. xj. de cu-
pressis luco daphnensis. l. Si quis
aut daphnensis luci in Syria ar-
borem amputauerit. Ne.

Daphne, erat suburbanū iuxta An-
tiochiā valde amœnum, quod
lxxx. stadiorū ambitu cōtinebat.
In eo erant spectatissimæ lauri, à
quibus nomen sumpsit. Erant i-

bidem & cupressi miræ amœni-
tatis de quib. non excidēdis spe-
ciali titulo cantum est. C. de cu-
press. ex luco Daph.

Dapifer dicitur ferens dapes, & est
nomen officij dignitatis in curia
Imperatoris, vnde inter proceres
eligentes Imperatorē cōputatur.
Daphis est illic qui liberaliter secū-
dum mensuram communicat.

Dardanarius, dicitur qui imitatur
Dardanum quendam hominem
sceleratum, de quo Sidonius lib.
v. Episto. Omnia in Dardano cri-
mina simul execrarentur, ab hoc
Columella dixit in horto. Dar-
daniæ veniant atres. Dardanarij
quoque dicuntur propolē, qui om-
nia præmūt, vt postea carius vē-
dāt. Cic. contra Pisonē: Panis ti-
bi de cuppa atque propola. Plau-
tus i Dardanarij præpera em-
ptione: Flagellabar, inquit, anno-
nam. Vlp. lib. xlvij. de extraor.
crim. l. annonam. Annonā vexa-
re dardanarij solent. Item de pec-
nis. l. in dardanarios. A. N.

Dardanarij dicuntur à Græcis propo-
læ, qui omnia præmunt, vt
postea carius vendant, vulgò re-
uenditores appellantur.

Date, in arte notariatus dupliciter
capitur, scilicet propriè & impro-
priè. Propriè quādo res data trā-
sit in dominium accipiētis, vt in
instrumentis in quibus agitur de
retrū alienatione & dominij trā-
satione, in quibus trāsferitur do-
minium si tradens erat domi-
nus, aliàs nō. Vnde dare propriè
est accipiētis facere, aliter est nō
datqr nisi sic detur quod in ipsi

cui datur, statim dñium trāsferatur. Impropr̄ie capitur in instrumentis emphyteuticis, & feudi, & locationis, vbi ille qui locat vel concedit, licet dare dicatur, non tamen dominium trāsferat. Et est differentia inter dare, donare, & tradere. Nam tradere dicitur qui solum possessionem transfert, & non dominium. De hoc not. xxij. q. vj. §. vult.

Dare intelligitur qui remittitur. l. & generaliter. ff. de calumn. & l. si mulier. ff. de condi. cau. dat. Bartol. in l. Modestinus. ff. de solut.

Data vel datū est caracterizatio in fine constitutionum vel literarum inscripta, ex qua cognosci pōt quo anno, mēse vel die instrumentum, vel quzlibet litera emanauit, & à quo tempore obliget constitutio, vel prosit gratia in scriptis facta. vide de hoc Ioa. in fi. lib. 6. super verbo data.

Datio in solum est datio pro solutione & satisfaciōe, verbi gratia, Cū Petrus deberet Ieāni centum, agitur inter ipsos vt Petrus det ei in solum, id est, pro solutione & satisfaciōe eiusdem vn̄am domum.

Datiuus quandoque resoluitur in ablatiuum per prapositionē: vt ei, id est ab eo l. 2. de condic. tritic. ff. vsu. quemadm. ca. l. huic. si cer. peta. l. fin. §. si duob. vbi exponitur vtri eorum, id est à quo.

Datiuus quid importet. vide Bar. in l. impuberem §. si. ff. de falsis.

De Dante E.

De, ista prapositio quādoq; auget,

vt in dictione depositum, vt no. ff. dep. in leg. j. in prin. Aliquando priuat, vt xxxv. distin. ep. scopus. Idem quandoque exponitur de, id est, propter, vt de re familiari, id est, propter rem familiarē. C. qñ ciui. ac. praxi. cri. l. vnicā, in prin. Aliqñ, id est, p, vt ff. de aqua plu. arc. l. post veditiōē.

Aliqñ ponitur pro à, l. si is qui rē §. si fur. ff. de fur. Aliqñ de, mutat ex toto significatū dictionis cui adiungitur, vt destruo, dedecus, degener. Aliqñ nec addit, nec minuit, vt detergere, id est, tergere, in auth. de mona in prin. Et regulariter ponitur declaratiuē. ff. de arb. l. si de meis, cum aliis concordant. Interdum ponitur pro super. C. si à non cōp. iud. l. iij. interdum ponitur pro valde, vt de properat, id est valde properat. C. de ver. in. enu. l. ij. §. sed quia diuine. Aliqñ ponitur p scdm, vt de libellis, id est, scdm libellos. xx. dist. de libellis, Aliqñ pro turpiter vt de pectus, id est, turpiter pact^o. ff. de calū l. & generaliter Aliqñ subaudit à iure ff. de ad. l. ij. §. le. nocinij. i. fi. Aliqñ denotat causā materialē: vt ff. de cōiu. cū emā li. l. j. §. nūc videamus. Itē an ista ppositio, de, significet causā pxi. mā vel remotā, vide Bar. in l. si finita. §. deinde ff. de dān. infect.

De, & oportet, aliqñ dicūt necessitatē, aliqñ hōestatē, vide Io. An. in c. h. de iu. cal. sup. verb. p teipsum. & not. in c. intelleximus. in verbo potest. de iud. Et nota qd verbū debet, in propria significatiōe importat necessitatē, vt est

gl. in cle. attendentes. in verbo. debeant. de sta. mona. Sed honestatē significat vbi æquitatē suadēte verba possunt impropiari. C. de pig. l. iij. Nota tamē vbi materia est indifferens verbum debet, regulariter importat necessitatem glos. in cle. attendentes de stat. mon. Item dicitur quod quacunque actione debetur. l. pecuniarum verbum. parag. fina. de verb. signi.

Debiti diem venire, est debitum posse petere.

Debitor est qui accipit pecuniam à creditore. Itē secundum Marcellum dicitur qui nactus est exceptionem iustam nec à naturali æquitate abhorrentem, id est, discrepantem, secundum Accursium in l. Marcellus. ff. de re. iud. Sed propriè is est à quo inuito exigere possumus. l. debitor. de verb. signi.

Debitum est quod aliquis alteri & naturali vel civili obligatione tenetur. Et debitum intelligitur remitti in redditione chirographi vel instrumenti, non autem sic in redditione pignoris. Item debitum est quod exigitur ab inuito ff. de verb. signi l. debitor. & est gl. in clemen. j. de deci. Et debitum civile potest capi duob. modis: Vno modo efficaciter & propriè. prout est in chirographo post biennium vel in obligatione civili resultante ex sententia. l. Iulianus. ff. de condit. inde. Secundo modo impropiè & ineffaciter prout est in omni debito regulariter cui obstat exceptio, vel etiam pone exemplum secundū

glo. in l. j. ff. de cond. indeb. scilicet, in chirographo ante biennium Debitum grauius quod dicitur, vide Bar in l. si quid ex famosa ff. de sol.

Decanica dicuntur carceres, inauth. apud quos oportet. §. pen.

Decanus nomen dignitatis est ecclesiasticæ: sic dicta quod fortè ab initio decani præerant decem clericis, sicuti & in re militari decani appellantur, qui decem præfunt militibus, vt accipitur in tit. C. de decan. libr. xij. Significantur tamē quandoque hac appellatio ne etiam archipresbyteri, vt in cano. in capite. 50. distinct. Interdum & clerici ecclesiæ Constantinopolitanæ. l. non plures. C. de sacro sanctis ecclesiis. eo quod in decanis essent diuisi.

Decaprotia, id est decem primatus: anumeratur inter munera civilia mixta. l. si. ff. de mun. Erant enim decaproti seu decem primi ex decurionibus, qui tributa exigebant fiscalia.

Decedere, contrarium est ei quod est succedere, vt si dixeris, Appi^{us} Clau. successit in prouincia Ciceroni, & Cicero decessit Appio. Vnde diuisi sunt successores & decessores. Vlpia. li. 48. dig. ad l. Iul. ma. l. quæ vi. Quæ vi inquit, de prouincia cum ei successum esset, non decesserit.

Decido, cidis, est cum creditore super debito transigere. Cic. 3. in Verror. Nisi cum muliere, iquit, decideretur Idē 4. eundē: cum reo transigat, cum accusatore decidat. Idē in 5. Qui septingentis decidere nolisset, mille promisit. Plin. lib.

7. Abunde igitur atque indulgenter fortuna decidit cum eo qui iure dici non queat felix. Martia. Conturbabit Atlas, & non erit vincia celo. Decidat tecum, quia pater ipse deum. Scruola libr. xxvj. de administ. & peric. tutor. l. cum hereditas. Cum plerisque inquit, creditoribus ita decidit: & paulo post cum plerisque creditoribus ita deciderunt. Neb. ecedere aliquando significationem habet contrariam verbo accedere. vnde & decessio pro diminutione. l. pecunie verbu. §. j. de verbo. signific. Magistratus autem decedere dicuntur, qui ei, qui successor missus est, cedunt.

Decemprimi, vide Decaprotia.

Decemuri quando primi creati, & qua de causa, vide l. 2. §. & cum placuisset, de orig. iur.

Decessio, vide Decedere.

Decessor dicitur qui obiit nullo modo, prædecessor, qui ante decessorem: antecessor, qui ante prædecessorem. xciiij. distinct. cap. p. Archidiac. Apud Iurisconsultum est, cui est præiudicia abeuntis successor missus est. l. iij. de offic. Proconsul.

Deciere est transire. l. cum hereditas. de administrat. tuto.

Decima, secundum Hostiens. in Sum. de decim. §. j. est omnium bonorum mobiliu licite quasitorum pars decima Deo data, diuina constitutione debita, vt colligitur de decima. c. j. & parochianos. ca. non est, cap. tua nobis §. verum c. cum non sit. Et est data de omnibus bonis iuste acquisitis. cod. ti.

. sextra missa & ca. commissu, scilicet, de lana, sceno. & piscariis, nullis deductis expensis. c. pastoralis eod. titu. & ca. cum homines: etiam de iis que proueniunt de molendino ad ventu. c. ex transmissa przal. Itē de apibus & omni fructu. cap. nuncio. eodē tit. & debet decime in signu vniuersalis dominij, nec sunt retinenda, sed soluere compelli debet per ecclesiam, de dec. cap. tua nobis 2. i. sine. De hoc vide gl. in verb. pmoniti. in clem. 2. de iudic.

Decimarum tres sunt species secundum Hostiens. in Sum. scilicet, quaedam personales, que debentur ex opere personali, vt ex artificio, scientia, militia, negotiatione, & c. quaedam prædiales, que proueniunt ex prædiis, vt vinum bladum, fructus arborum, & c. Tales enim danda sunt illi ecclesie, in cuius parochia sita sunt prædia. de decim. ad apostolicam, etiam decimas prædiales tenentur soluere Iudaei. cap. de terris. eod. titu. Itē debent solui de diuersis seminibus cuius sui agri, non tamen de vno, si fuerint successiue seminata. ca. ex parte canonicorum, eodē tit. Etiam Cistercienses & alij qui nullo gaudet privilegio, dare tenent decimas de tetrīs de nouo acquisitis, p. ea propriis manibus excolat. c. nup. eodē tit. Quaedam sunt decime mixtae, secundum Hostiens. ibidem & possunt dici hæc de quibus dubitat vtrum sint prædiales, vel personales, vt de agnis, & ferrib. aliorum animalium, que sunt in pascuis, & gregatim pascuntur. Decimo, ouis, ab eo que decido, id est in superiori sig. sit idē que tractatio.

Cicero de provinciis consularibus. Cū tyrāno, inquit decisiones & direptiones. Ambrosius ad Titianum. Promptiore esto decisioni cuius & spes porior & fructus est. Paulus libro trigesimo quinto, ad legem Falcidiam. l. si heres & heres, inquit, cum creditoribus deciderit, ne solidum solueret, & ob eā decisionem factū sit ut aliquid retineret. Anton. Nebri.

Decisio est lex Imperatoris, de quo vide C. de contrahenda. & comit. stip. l. veteris & de emēd. Iust. C. in princ. sup. verb. decisioes. & ist. de nupt. §. vnde q̄sitū Aliq̄a ponit p̄ trāfāctōe. l. si heres ad leg. fal. Declinare sententiā, est paulatim illā infirmare, & ideo nisi sententiā declinetur, reb. iudicatis stabitur.

Decoquere, est consumpto patrimonio creditores ære credito fraudare, vnde decoctores, quos vulgō vocamus fallitos, ut opinor, q̄d creditoribus fidē sefellerit.

Decoctores, dicuntur qui cū non sint soluendo, vertunt solum, atque aufug. ut, vnde Catullus, Decoctoris amica formiani. & Valerius de varietate casuū. Postea inopiatur p̄ decoctoris superlacionē. Seneca lib. 5. de beneficiis. Quō scenerator quosdā debitores non appellat, quos scit decoxisse. Iustinianus li. decimo, de decurionibus. l. quilibet. Quilibet principalium, vel decurionum siue decoctor pecuniæ publicæ fraudulentus. Hic decoctor rem videtur posuisse non tã pro eo, qui cū soluendo non sit, fidem publicam frangit, quàm

pro eo, qui depeculat^o est pecuniā publicā in quo significatu accipit Martialis, cū ait: Nihil colonus, villicusq; decoxit, hoc est defraudavit atq; interceptit. Accursius nō intelligēs q̄ esset decoctor officij nomē esse dixit. N. Decolorari, p̄ infamia notari. h. eū qui. C. de episcopis & clericis.

Decretalis bonorū pos̄ q̄sit, vide s. bonorū possessio extraordinaria. Decretalis epistola est, in qua Papa ad cōsultationē alicuius respōdet de res. c. j. siue solus, siue de cōsilio fratrum, ut de elec. bonę memorię j. Vnde decretū statuit, decretalisq; respōdet, de differētia horū nom̄, decretalis epistola decretū, canō, dogma, mādatū, interdictū & sanctio, est gloss. in Summa. distinct. iij. in verbo omnes.

Decretum secundum Spec. dicitur multis modis, ut in tituli. de primo, & secundo decreto. §. dicitur ergo. Quandoque dicitur sententia definitiva, ut ff. de re iudic. l. decreta. vel interlocutoria, ut ff. de offi. assesso. l. j. in fin. Quandoque dicitur id quod Papa constituit seu statuit, de consilio cardinalium, nulla facta consultatione, & tunc in scriptis redigitur, ut de rescriptis. present. xx. distinct. si decreta. & capit. sequ. Quandoque consequēs cōsensus eligētū in scriptis redactus, ut ii q. j. legum. & de elec. c. innotuit. Quādoq; est illud, quod capitalum, vel ordo, vel universitas, vel maior pars ordinavit, ut ff. quod cuius. vni. no. l. planē. & quasi p̄ totū. Quādoque

doque est iudicis auctoritas in alienationibus rerum præcipue minorum interposita, vt C. de prædiis minorum. l. inter. & per totum. Quandoque decretum dicitur auctoritas principis in rescriptis beneficialibus interposita, vt de rescripto gratiæ. lib. vj. & secundum Azonem, illud decretum est confirmatorium gratiæ, quia ex hoc princeps insinuat suam voluntatem, quæ seruanda est, etiam secundum eum ligat ignorantem. Est etiam quoddam decretum decurionum quod in inuitos super muneribus rerum tribui potest, exceptis, qui in liberalium studio laboribus sunt, & qui medendi cura funguntur. C. de decretis decurionum. l. exceptis. li. x. Quandoque decretum est iussus iudicis, quo mandat bona alicuius propter eius contumaciam possideri, & illud diuiditur in primum & secundum decretum. Decretum primum est primus iussus iudicis quo mandat bona propter contumaciam in pœnâ contumacis detineri. Vel sic describitur. Primum decretum est alicuius rei prohibitiæ vel permissiæ regulariter, in certo casu facta prima prohibitio, vel permissio, referendo singula singulis. Secundum decretum eodem modo describitur, nisi quod ibi ponitur secunda prohibitio, vel permissio, & taliter dicitur primum rescriptum secundi. Quandoque interponitur primum decretum, & non secundum, quia in aliquibus non est opus secundo, vt not. in

c. quoniam frequenter. §. in aliis, vt lit. non contest. super verbo constituitur. Et illud decretum habet locum in actione re ali vel personali, licet diuersimodè, vt dicto §. & §. Iteque. & interponitur ante litem & post, quotiescùmque aliquo contumace existente adhuc non ita liquet de causa, quod diffinitiuâ sententia valeat terminari: vt in dicto ca. quoniam præalleg. Decretum secundum est secundus iussus iudicis, quo licet bona alicuius propter contumaciâ possideri, quæ prius ex primo decreto detinebantur, vt de eo, qui mit. in pos. cau. pri. in gl. vltima. Et habet locum secundum quosdam in actionibus personalibus tantum, quia secundum Ber. in gl. vbi suprâ, in realibus solum lapsus anni cõstituit missum ex primo decreto verum possessorem: nec est opus secundo, secundum alios tamen habet locum etiam in realibus, quàm in personalibus. de hoc plenè Bern. in ca. contingit. de dolo & contumacia. in gloss. vlti. Vel sic secundum Lud. de Ro. Est prima iudicis aggrauatio priuata contumaciæ, & sic suo modo diffinitur secundum decretum. Et secundum nõ potest interponi nisi contra latitantem. Et latitatio est debitoris absconditio fraudulenta in damnum creditoris. l. Fulcinius. §. si quis possidet. ff. ex quib. cau. in pos. ea. quod est verum nisi periculum sit in mora, tunc enim interponitur secundum decretum contra non latitantem debitorem,

vt no. Io. Andr. in c. consultatio. nib. de officio delega. in nouella. & Bal. dicit in c. j. de mil. vas. qui cont. est, in vsib. feu. Sed vtrū secundum decretum, sit sententia interlocutoria vel diffinitiva, effectus est magnus, vt in c. cum cessante. de appell. & l. quod iussit. de appellat. vbi per Bar. & C. de episc. aud. l. ij. per Bal. & l. si finita. §. si fortè. ff. de dam. infe. vbi per Dy. Sed Lud. de Ro. dicit quod secundū decretum est sententia interlocutoria allegat gl. singularem in presenti §. cum autem. in verbo admodum C. de his. qui ad ecclesiam confug. no. Io. Andr. in gl. magna in fine, c. j. de rebus eccl. non alien. libro vj. & ibi vide iura de hoc.

Decubuerit, id est, in lecto iacuerit. ff. si quis cautio. l. ij. §. si nō propter valetudinem.

Decuriones, in coloniis & municipiis dicuntur qui Romæ Senatores appellantur: dicti à numero equitum. quibus in militia præerāt. Auctores sunt Nonius Marcellus, & Festus Pompeius, dignitas verò ipsa Decurionatus dicitur, de officio decurionum, & de illorum dignitate, lege in libris Digestorum, titulum ad municipales. l. quoties, & l. libertus. Itē de decr. ab ord. l. ambitiosa. Ommino decurionū officium est, pecuniam publicam habere, tractare, & exigere. Neb.

Decurio dicitur qui decimā partē de bonis ducit, vel qui est super decem milites constitutus in curia dominorum vel principum;

sicut centurio super centum, qui aliàs etiam vocatus est centenarius. Et vtuntur illo vocabulo Theologi, quia dicitur 1 Mach. 3. quod Iudas constituit duces populi, tribunos & centuriones. Beda tamē dicit super illud Luc. 23 & Ma. 15. Ioseph nobilis decurio, q̄ decurio vocatur ideo quia est de ordine curiæ, & officium curiæ administrat. Qui etiam secundum eum dicitur curialis, à procurando, quia procurat munera ciuilia & curialia. Vnde de hoc ff. de decurionib. & fil. eorum. Quidam autem dicuntur decuriones appellari ex eo q̄ cum ciuitates & municipia cōstruebantur, cuiusq; loci, gratia cōsiliij, decima pars hominū colligebatur vt ff. de verb. sig. l. pupillus. §. decuriones. Etiam quidam dicunt decuriones esse ex eo dictos, q̄ cum Coloniae ducerentur, decima pars eorū qui ducebantur, in cōsiliū publicū constituebatur, & decuriones vrbis Romanæ à munerib. excusabantur, vt C. eodem titulo, libro vndecimo.

Decussatè, id est, ornatè.

Dedecus, quādo aliquid dicitur fieri cum dedecore, vide Bart. in l. ij. §. si emancipatus. ff. de bonor. posse. contrat. ab.

Dederit, id est, dare voluerit. ff. de verbo. obl. l. si stipulatus sum dā. mam Aliquando dederit exponitur, id est, reddiderit. ff. loca. l. in naue Saupheli.

Dedititij serui dicuntur, qui ex obfisione se dediderunt in potestatem vī

re victoris, formam autem deditio-
nis scribit Lilius libro primo ab
vrbe condita. Obsessor, inquit, in-
terrogauit, Estisne vos legati o-
ratoresque missi à populo Colla-
tino, vt vos populumque Colla-
tinum dederitis? Sumus. Estne po-
pulus Collatinus in sua potesta-
te? est. Deditisne vos, populumque
Collatinum, vrbes, agros, aquam, termi-
nanaque omnia in meam Romanique
populi ditionem? dedimus. Et ego
recipio. De seruis dedititiis Iusti-
nianus in primo Institutionum li-
bro. tit. de libertinis, & quo modo ma-
numissi obtinebant infimum liberti-
nitatis gradum, quoniam illorum, in-
quit, pessima conditio est. Neb.
Dedititia libertas, secundum Az. in Sū.
eo. tit. hodie sublata est, sed olim
eorum dicebatur dedititia liber-
tas, qui sic seruebant, vt toto tem-
pore vitæ suæ seruili iugo deti-
nerentur, post mortem vero eripe-
rent in libertatem, colligitur in l.
vnic. C. de lat. liber. tol. & Inst. de
su. li. §. vi. & l. vni. C. de dedit. li. to.
Dedititij liberti olim erant, & dice-
bantur, quia hi, qui se dedebant
timore destructionis suæ, hanc tam-
en libertatem consequerentur, & di-
cebantur liberti, forte propter speciem
libertatis. Vel verum liberti voca-
bantur, quia vere liberti erant, p. ser-
uire cogerentur. hodie vero non
sunt. Azo. in Sū. C. de dedit. libe-
tol. Erant autem hi pessimæ conditio-
nis, quia toto tempore vitæ suæ erant
serui, & in morte liberti, vt dictum
est, inst. de libert. §. libertinorum
autem. & dicunt doct. quod tales

non erant serui sed coacti erant ad
seruendum. & erant inducti ex l.
Aelia Sentia, quæ etiam multa alia
(scilicet mala) induxit, vt in gl. in
stit. p. l. Se l. de dedititiis aliter &
verius Theop. & Caius in Insti.

Deductio, est defalcatio.

Defalcare, idem est quod deducere
& detrahere.

Defendere est vicem domini subire,
vel illud facere quod faceret do-
minus in lite, & pro eo respondere.

Defensio quatuorplex est, vide Bar. in
l. de pupillo. §. primo. ff. de noui
operis nuntiatio. & quo iure est
introducenda, idem Bar. in l. vt vim.
ff. de iusti & iure. & quor. modis
sumatur defensio. Bar. in l. liber-
to. in fin. ff. de neg. gest. Quando
aliquid dicitur fieri ad defensio-
nem, vide Bart. in l. i. C. vnde vi. In
terdum sumitur pro excusatione,
vt l. Sed etiam de vsur. aliquando pro
exceptione, vt l. si quidem. C. de ex-
ceptionibus

Defensor est ille, qui sine mandato
cautione prestita de iudicato so-
lui alium defendit vel eius defen-
sioni se offert, vt ff. de procurato-
rib. l. si procurator. §. fina.

Defensores ciuitatum secundum Azo.
in Sum. eo. tit. C. de def. ciui. sunt
hi, qui in omnibus tanquam pa-
tres, potius quam vt iudices se
habere debent, vt ita nominis sui
vtantur officio. C. eo. tit. l. 3. & aut.
vt iudices sine quoque suffrag. §.
eos Inest, autem officio defenso-
ris huiusmodi, præbere auctori-
tatem his, quæ aguntur apud eum
ex voluntate patrum, vt adoptio-
nis, emancipationis, manumissio-
nis, &c.

nis, testamentorum insinuatio-
nis, vt in authen.co.tit. §. sed ne-
que proprias. Item donationis
insinuatio. In contentiosa autem
iurisdictione habet cognitionē
vsque ad trecentos aureos, vt in
auth. przal. §. & iudicare.

Deferre aliquem, est eum accusare,
sed deferre alicui, est grates & re-
uerentias sibi facere. ff. de accus.
l. libellorum, & sic dicimus. plus
Deo deferendum est, quā ho-
mini. deferre autem appellationi,
est illā admittē: differunt tamē
deferre, & accusare in hoc, quia
deferre fit reo absente sed accusa-
re fit reo præsente.

Deferre iuramentū est aliquem ar-
ctare vel astringere ad iurādum,
& quandoq; deferretur à iure, quā-
doq; à iudice, quandoq; à parte,
quandoq; etiam delatio à parte
parti deferretur, de omnibus his
not. C. de iureiuran. l. 1.

Deferuescere irā alicuius dicimus
cū ex irato mitis redditur, l. quis
fit §. idem ait. ff. de ædilitio edi-
cto.

Deficere dicuntur, qui ab iis quorū
sub imperio sunt, desistunt & in
hostiam numerum se conferunt.
l. amissione. de cap. dimin.

Definio & definitio, non difinio &
diffinitio notatum à Ludouico
Bonognino, semper legi in Pan-
dectis Florentinis, & ferē nūquā
aliter legitur in libris vetustissi-
mis, qui reperiuntur scripti, e-
tiam in aliis facultatibus.

Nebris.

Definitio est pluriū rerū summa
sim facta traditio, quod idem est

cum regula, l. omnis definitio iū-
cta l. 1. de regulis iuris, diffinitio
autem est propria, & breuiter cō-
prehensa rei substantiæ enunti-
atio: quæ constat ex genere &
differentiis. Bartole. in leg. 1. de
testam.

Deflorare virginem quid sit. no. per
Archidiaconum, extra de despō-
satio. impuberum, c. vnico. lib. 6.

Defrutum, mustum est quod deco-
quitur quousq; pars tertia relin-
quatur. Plinius tamen lib. 14. Sa-
pa, inquit, fit musto vsq; ad ter-
tiam mensuræ partem decocto,
quod vbi factū ad dimidiam est,
defrutū vocamus. Virgilius quat-
to Georg. Aut igni pinguia mul-
to Defruta. Vlpianus lib. 3. Dig.
de fundo instruct. l. quæsitū. Vas,
inquit, æneū in quo sapa coque-
rentur, & defrutū fieret. Item de
vino & tritico legato. l. qui vinū
mullum, inquit, passum defrutū.

Defrutum dictum est, quod au-
tore Plinio fit ad dimidias de-
fraudatum aut quemadmodum
vult Nonius Marcellus, quod ad
tertiā redactum sit. Nō quod Ac-
cursius hallucinatur quod de vsu
fit sublatum, vt quādiu possit ser-
uetur quasi sit dictum à fruo, e-
ris. Neb.

Defrutum, mustum est, quod deco-
quitur quousq; tertia pars tan-
tum relinquatur.

Defunctio ē à debito liberatio, idēdo
fūctus, id est, liberatus. Scđo idē
est qđ mortuus. Et forte dī ideo
mortuus defunctus, qa libera-
tus à miseria cōditiōis humanę.
Defunctoriē & pfūctoriē idē sonāt
quod

quod transitoriè, vel curiosè, & negligentè.

Deglabrare, est delibrare siue cingere, hoc est arborem decorticare, nã glaber propriè dicitur qui læuis est, & pilis caret, sed hic deglabrare pro læuè facere posuit Iuriscōsultus Patulus li. xlvij. Digesti. arborum furtim cæsarum l. cædere. Cingere, inquit, arborem est deglabrare siue delibrare. Ant. Nebr.

Deglabrare seu deglubere est corticem eximere. l. cædere. ff. arbor. fur. cæf.

Degradare est deponere de ordine, vt lxxxj. dist. dictū Qualiter autem habeat fieri degradatio, nō de pœ c. degrada:io li. vj. nã deponere fit simplici verbo, sicut suspendere, degradare autem cum solennitate.

Deierare est falso iurare c. in literis, de testibus & ca. literas de præsumptionibus.

Deinceps, id est, de cætero C. de epi audi. l. nemo deinceps.

Deinde, vide inst. de re di. §. insula.

Delata hereditas intelligit̃ quã q̃s adeũdo cōseq̃ pōt lege delata ff. de verborum significatione.

Delator, est alicuius criminis denunciator, dummodo ad officiũ suũ non pertineat ea denuncia:io, hoc genus hominũ odiosum habetur. Martial. de delatoribus. Turba grauis paci, placidèq; inimica quieti. Quæ miseras semper sollicitabas opes. Idem Et delator habet quod dabit exilium. Pro denunciatore tantũ posuit Iuriscōsult. Papin. titu. de diuer. &

temp. præf. l. intra. Intra quatuor inquit, annos vacatiũ bonorum delator. In tit. rament de iure fisci, propria delatoris significatione vitur sæpe. Neb.

Delator est idẽ quod accusator, vel qui bona aliqua tanquã vacantia fisco denuntiat, id est manifestat. Et nō q̃ deferre d̃ multis modis. Primo, id est afferre, vñ d̃ hereditas deferri, vt lege 2. C. de Carbo edic. Itẽ accusare de quo libet crimine, vt l. iubemus C. ad l. lul. repe. Itẽ delator, id est bonorũ nuntiator l. intra ff. de diu. & temp. præsci. & Bar. in rub. de delat. & de hac materia vide plenè per Bar. in dicta rub. de delat. lib. x. C.

Delegare plura significat, primo est aliquem iudicem loco sui & auctoritate sui iudicaturũ constituere, vel substituere, vt l. præcipimus C. de appe. circa mediũ. & l. sequẽ in fi. Quandoque est in locum suum, vel vice sui aliũ rerũ creditorẽ dare, vel cui iusserit creditor. Et hoc modo inter delegatũ, & eum cui fit delegatio oportet interuenire stipulationem, vel litis contestatio. His enim modis fit hæc delegatio l. delegare. ff. de nouatio. & Azon. in Sum. eo. ti. de noua. Delegare enim possum, id est vice mea debitorem meum dare creditori, & ex delegatione liberor ego à creditore meo, & extinguitur ipsa obligatio qua tenebar, vt quando tibi sum obligatus, & aliũ habeo debitorem mihi obligatum, & istum tibi assigno,

affigno, vt debitū ab eo recipias, te & ipſo volentibus, hæc eſt delegatio quædā. Interdum delegare eſt deſtinare ſeu assignare, vnde in l. 2. ad legem Iul. pecunia delegata, id eſt, deſtinata

Delegatus eſt cui cauſa committitur terminanda vel exequenda vices delegantis repræſentans, & in iurisdictione nihil proprium habēs, vt ff. de offi. eius cui mād. eſt iurif. in ſi. & extra de offi. deleg. ſane quia, & c. cum olim & Hoſt. in Sum. eo. ti. Vel ſic, Delegatus eſt is cui à ſummo Pontifice, vel ordinario vel delegato principis cauſa committitur. Inde venit ſubdelegatus, qui dicitur reſpectu delegati. Itē is, cui principium cauſæ vel medium committitur, & ſi iudex propriè dici non poteſt, vt c. ſuper quæſtionum §. porro eod. tit. Delegatus tamen propriè delegare poteſt principium, medium, & finem in §. intentionis cap. ſuper quæſtionum præal. Vel ſecundum Specul. eo. ti. in princip. eſt is, qui alterius commiſſione recipit alicuius cauſæ iudicalem cognitionem, nam, & ſubdelegatus cui per aliquem habentem iurisdictionem mandatur in iudicio aliquid vel extra iudicium faciendum, non iure proprio, ſed de iure mandatis. Et differt à ſubrogato, & conſervatore. Nā ſubrogatus habet iurisdictionem iure proprio, & merum imperium, ſicut iudex principalis cui ſubrogatur, ſed conſervator nullam habet iudi-

cialem cognitionem, ſed tantum poteſtatem ſuper notorijs, & manifeſtis. c. ſtatuumus de offi. deleg. lib. 6. Iudex autem delegatus habet iurisdictionem in eccleſiaſticis perſonis, non propriam, ſed à ſuperiore commiſſam, vide Goſ. in Sum. eo. tit. & delegatus in cauſa ſibi delegata maior eſt ordinario de offi. deleg. ſane 2. & de of. ordin. paſtoralis, quia talis vices gerit delegantis.

Denbrare, quod eſt librum, hoc eſt corticem arbori detrahere, lege ſuprà in ver. cingere arborem. in verb. deglabrare. Nebris.

Deliberare eſt factū diligenter tractare, vel in mēte reuoluere, vel cum amicis ſuis explorare, an expediat ſibi illud admittere de quo quæritur, puta hereditatem agnoscere, vel adire, vt l. Atiſt. in principio. ff. de iure deliberan.

Deliberatio eſt prouida cauſæ circumſpectio, cum qua ratio totum agit, & furor ſibi nihil vendicat. ii. quæſt. 3. illa præpoſitorum, & c. ſequen.

Delictum dicitur quaſi derelictum & nota prout ſuprà tetigi in verb. contractus, & ſicut actionum, quædā proueniunt ex cōtractu, vel quaſi cōtractu, ita actionū quædam proueniunt ex delicto, aliæ vero ex quaſi delicto. Ex delicto proueniunt actiones vbi delictū perſonæ verè, & directè cōprehēditur, vt eſt videre in furto, rapina, homicidio. Ex quaſi delicto, vbi perſonæ delictū verè & directè nō cōprehēditur, ſed

inter

interpretatiue, vel iuris fictione
 vt si iudex per imperitiã suam
 male iudicauit, tenet parti quã
 læsit ex quasi delicto. Item si te-
 pes in domo vel officina aliquẽ
 prauum hominem qui damnun
 dedit mihi teneris ex quasi deli-
 cto, eo q̃ in culpa sis vtendo
 malorum hominum ope Et est
 delictum desertio boni. Peccatũ
 vero prauus actus. Sed crimen
 est peccatum graue accusatio-
 ne, & damnatione dignissimũ,
 Hęc est differentia secundum
 Ang. lxxxj. dist. c. j. & no. de pœ-
 nit. dist. j. si peccatum. & per Io.
 And. in regula peccatum. Et pro
 differentia inter delictum & pec-
 catum est bona gl. in l. j. C. si ad-
 uersus deli. vbi dicit Accurs. De-
 lictum est genus generalissimũ,
 siue veniat ex animo siue non
 Crimen verò genus subalternũ.
 Comiaet enim sub se furtum,
 adulterium, & alia quæ ex ani-
 mo proueniunt. i. ex cõscientia.
 Adde q̃ delictorũ quædam sunt
 publica, quædã priuata de quib.
 infra in versic. priuata. Itẽ aliud
 est delictũ generale, aliud specia-
 le. Generale est, quod certa ap-
 pellatione plurima eiusdem na-
 turæ crimina complecti potest,
 vt furtum, homicidium, falsum,
 quod Doct. nostri nominatum
 delictum appellant. Speciale ve-
 rò delictum Iurisconsul. intelli-
 gunt, qđ Doct. in nominatũ di-
 cūt, vt cùm quis in ius vocatus
 non parer, cùm temere appellat,
 hęc enim facta plurib. specialib.
 verbis designatur, non vno ge-

nerali, vt copiosius declarat Al-
 cia. l. i. aliud est fraus. de verb. sig.
 Delinimenta pro blanditijs. l. iij. de
 inofic. testam.

Delphi, orum, ciuitas est Phocidis,
 ad mōtis Parnassi radices posi-
 ta, vbi Apollo solitus erat respō-
 sa dare, sed quemadmodũ ait Iu-
 uenalis, Nunc cessant oracula
 Delphis, tit. de censibus.

Delphicæ mensa à Delphis vrbe A-
 pollini sacra dicta sunt, & e ant
 ex ære, quas veteres cortinas vo-
 cabant. Plin. li. 34. Ex ære, inqt,
 factauerunt cortinas tripodũ
 nomine delphicas Cic. sexta in
 Verrem, Mēsas delphicas è mar-
 more. Martial. argentum atque
 aurũ nõ simplex delphica por-
 tat. Florentinus ti. de supellectili
 legata. l. iij. Trapezophora, inqt,
 delphicæ subsellia. Ant. Ne.

Deludit, id est decipit, & sic delusio
 non approbatur à iure, extra de
 alic. iud. mu. causa sac. c. j. & ff de
 iudic. si prætor. ibi delusoria esset
 prætorum decreta.

Demēs est qui nescit vel nõ potest
 exprimere quid velit aut noli. c.
 pastoralis. de cl. egro. li. vj. vbi bo-
 n' tex. & gl. ibi super ver. remittit.

Deminuo, is, & deminutio, onis, nõ
 diminuo & diminutio, vt passim
 legitur in libris Digestorum, de
 bere scribi adnotauit Ludouic-
 us Bonogninus ex Pandectis
 Florentinorum. Est autẽ capite
 deminutus, vt ait Festus, qui ci-
 uitate mutatus est, & ex alia fa-
 milia in aliam adopratus, & qui
 in hostium potestatem venit &
 cui aqua & igni interdictũ est.

Nebriſ.

Nebriſ.

Demolior, demoliris, eſt illud quod extructum eſt diruere. Nam moliri eſt ædificare, cuius contrarium eſt demoliri, Virgilius primo Aeneid. Molirique arcem, & manib. ſubuolnere ſaxa. Apud antiquiores demolio, is, declinabatur, vt Diomedes teſtimonio Varronis oſtendit, quem citat in libro pœtico: Non demolio, inquit, aſtra Et Næuius in corollaria, Hæc demolire, inquit. Vlpianus tit. de vſufructu. l. heres. Ante, quam vſufructu prohibuerit. demolerit. Et demolitus paſſiue, vt in ti. de vſucapi l. eū qui. A. N. Demoliti eſt diſſipare vel deſtrueret. Matth. vj Theſaurizate vobis theſa. ros in cœlo, vbi tinea nō demolitur. Vnde demolitio, id eſt, deſtructio. l. ſtipulatio. de op. no. nun.

Demonſtratio idē ſignificat quod oſtenſio. Nā omne verbum vel factum per quod aliquid oſtenditur, demonſtratio dicitur. Ideo dicit text. in l. certum. ff. ſi cert. pet. Certum eſt q̄ nomine proprio vel alia demonſtratione quæ vice nominis proprii fungitur, oſtēditur & ſequit. Nō refert an proprio nomine res appellētur, an digito oſtendantur. Et licet falſa demonſtratio non ſit demonſtratio, tamen ex ea quandoque ſumitur ſignificatū ad inuolidandum actum, quia aliàs ea non expreſſa, eſſet validus, verbi gratia, Teſtator dicit, lego vxori meæ veſtem quæ cauſa eius parata eſt. Hæc verba quæ cauſa eius,

&c ſunt demonſtratiua. Sed pone q̄ nihil eſt paratū cauſa eius, tūc demonſtratio eſt falſa, & dicit text. in l. Quintus Mutius ff. de aur. & argen. l. q̄ nullum eſt legatū. Secus ſi diceretur, Veſtem meā purpureā quæ cauſa eius facta eſt, quia hæc demonſtratio ſit falſa, tamen apparet de re legata per verba præcedentia, vt in l. Quintus Mutius. p. z alleg. Et ſi vis ſcire pleniffimē, an & quando falſa demonſtratio viciet diſpoſitionē, tradit Bar. in l. demonſtratio. ff. de cond. & demonſtr. Porro demonſtratio ſic differt à conditione, q̄ demonſtratio plerūq; factā rē oſtēdit, cōditio verò futuram. l. ſi nominatim eod. tit.

Dena, denar, dena, nomen eſt diuiduum diſtributiuum, quale illud bini binæ bina, & ſimilia, cuiuſmodi nomina Accuſus ſolitus eſt exponere in bis tantum, cum re vera ſignificent cuilibet tantum, quod latuit Bartolum. Is enim exponens legem quæ habetur de legat. j ſi quis teſtamento Titio & Seio decem dari iuſſerit, nullā hæc verba recipiunt ambiguitatē, vt dena dixiſſe videatur qui decem dixerit, putauit p̄ dena viginti intelligi, ait nāq; Qui reliquit decē, nō v̄ reliquere viginti, Nā cum iter decē & dena illa ſit differētia iter oratores obſeruata, q̄ decē numerū ſimplicē hoc ē decē vnitates ſignificet, dena verò cuilibet decē, erat ſenſus legis, q̄ q̄ Titio & Seio legauit decē, nō legauit dena, id eſt cuilibet decē, ſed decem ſimpliciter, hoc eſt.

est cuiuslibet quinque. In titul. de verb. obli. l. si ita. Accursus dena pro bis interpretatus est. Idem de annuis legatis. l. si legatū, exponens illud, Si legatū fortè sit relictum annua bina trina die fortè triginta dena per singulos debentur annos: licet non fuerit adiectum æquis pensionibus, dena pro decem interpretatus est, cum dena non simpliciter decem, sed per singulos annos decem significet.

Nebri.

Dena id est decem, sed distributive, vt si legem Titio & Seio dena, intelligor singulis decem legasse. ff. de verbor. obli. l. si ita stipulatus. & ff. de legat. j. l. si quis testamento.

Denarius dicitur à numero decem, de conse. distin. v. ieiunium.

Denique not. Archid. iiii. dis. denique.

Denuntiare est crimen alicuius superiori nuntiare, vt præpositio de, augeat nuntiationem, vt in simili. ff. de pos. l. j. in prin. Hosti. autem in Summ. tit. de accus. & rub. de denunt. §. j. dicit q̄ denuntiatio est criminis alicuius apud iudicem sine inscriptione facta delatio ad pœnitentiam agendam, vel aliam legitimam pœnam imponendam, vel etiam ad vtrunque in §. seq. ipse distinguit denuntiationem, dicens q̄ quædam est denuntiatio pœnitentialis & Euangelica, & ad illam quilibet et admittitur. Quædam verò iudicialis & canonica, & ad illam non quilibet admittitur.

Vide ibi de illa, & in reportationibus. lo. An. c. nouit. de iu. Est & denuntiatio species protestationis, quæ ad alium mittitur, vt cum aliquem admoneo vt ab emptione desistat: vt defendendæ causæ adsit: vt à matrimonio causa legis Iuliæ exercendæ abstineat. Alciat. in l. detestatio. de verbor. signifi.

De nouo, id est de nouo, vel iterum.

Depacisci est turpiter pacisci. Inde depectus, id est turpiter pactus. l. iij. de calumn.

Depectus participium est, ab eo quod est depaciscor, quod significat turpiter pacisci: vnde depector apud Apuleium in oratione pro magia: Est, inquit, litium depector, omnium falsorum commentator. Vlp. lib. iij. de calumniato. l. & generaliter. Hoc, inquit, edicto tenetur qui depectus est.

Nebri.

Dependere, soluere, & præstare. l. iij. §. in ijs. de vsur.

Deperditum dicitur quod desijt esse in rerum natura. l. deperditum. de pet. hered.

De plano aliquid dicitur fieri, quod iudex sine figura & strepitu iudiciario facit, de cuius verbi significato habes hodie plenè, de verb. sign. in clemen. sape. Arch. de elect. c. indemnitatibus. libr. vj. sape ver. strepitu. & figura. Dicitur ergo iudex aliquid facere de plano, quando scilicet non est in consistorio, vt scilicet residens in loco in quo iudicare consuevit, & aliquo aliter instru-

Ans,

ctus, sine iuris solēnitate aliquid facit, statuit aut determinat.

Deportare est aliquem perpetuo exilio damnare, sed relegare etiā ad tempus, vt ff. de interd. l. relegatorum. §. hæc est differentia & in gl. inst. quib. mod. ius pa. po. sol. §. relegati.

Depositum est quod custodiendū a licui datum est. l. j. ff. eod. Et dicitur à de, & positum, sic quòd præpositio de, auget, vt ostendatur totum fidei eius cōmissū apud quē ponitur quo ad custodiā, & videt separata custodia à depōere. Est ergo aliud pono: aliud depono: vt. ff. eo. l. j. Quid sit actio depositi directa & cōtraria, require supra actio depositi.

Depositarius est apud quem res aliqua deponitur custodienda. Et differt à sequestro, quia depositari⁹ ad hoc præcisè tenetur deposito rem restituat, tenetur etiam maximam diligentiam adhibere. Sed sequester neutri litigantium tenetur præcisè rem restituere, sed indeterminatè illi qui vicet. Alia differentia habetur in l. licet. ff. de posit.

Deprecatio à deprecari, quod est precibus rogare. l. deprecatio. ff. ad leg. Rhod.

Deprehendere aliquem, est quod barbarè dicunt, in ipso facto capere. l. quod ait. ff. ad legem Iuliam. de adult.

Deprimere nauim est demergere l. cum depressa. ad l. Rhod.

Derelictum dicitur illud quod caret possessore, vel quod in nullius est possessione, vt instit. de re.

diui. §. hoc amplius, circa finē.

Derogare est diminere, vel in parte tollere, vel detrahere, vt ff. de verb. signif. l. derogare. & differt ab rogare, ibidem, require supra abrogare.

Describere est exemplū sumere, quod Barbari dicunt copiare.

Deserere propriè militū est, qui relinquant locum in acie, aut sine comœtu discedunt ex castris: vnde est desertor & desertio de quibus sæpe in libris Digest. tit. de re militari. Nebr.

Desertores dicuntur clerici qui pro priæ ecclesiæ ministeriis destitutis, ad aliam vitio fugæ se transferunt, vel confugiunt, vt xxj. q. ij. placuit, & hoc secundum Canones. Sed secundum leges desertores dicuntur milites vitio fugæ suā militiam deserentes. vt l. 3. de re milit.

Desertum est locus non habitatus penitus neque cultus vltiā memoriā hominum: vt ca. j. de verb. signif. lib. vj. vnde & desertus pro neglect⁹. l. iij. C. de ag. & cen. li. xj. Deserta causa dicitur, cū altera parte absente, fertur sententia.

Desidero, præter illam notam significat etiā deficere. Cæsar in cōmentariis, Desiderati sunt, inquit eo die sagittarij circiter ducenti id est defecerunt: hoc est interempti sunt. Suetonius in Augusto: Desiderauit nonnunquam M. Agrippæ patientiam, & Mæcenatis taciturnitatem. Quem locū Entropius & Sextus Aurelius nō intelligētes decepti huius verbi à bigua significatione pu-

- tauerūt qđ August⁹ voluisset esse æquē patiēs atq; Agrippa, & Taciturnus vt Mecœnas cū apud Suetonium desiderare accipitur pro deficere illud, quod desideramus. In quo sensu accipit Iurisconsultu in titul. si libertus ingenuus esse dicatur. l. quoties siue officium, inquit desideretur, id est deficiat in eo qui debet obsequi & obtemperare. N.
- Desidia** similis est imperitiz. C. de testamen. l. ambiguitates, & quid est desidia. not. per Arch. xxx. quæst. j. deinde desides. id est negligentes. C. de annon. & trib. l. iudices. li. x.
- Designatus** id est electus. l. Barbarius. de offic. Præto.
- Designatores** qui. vide supra, in verbo, brabeutz.
- Desinere** propriè est in perpetuū, vt rursus non redeat. l. fin. de affig. lib. Desinere autem res ab esse quando dicatur, explicat Iuriscon. in l. mulieris. de verb. sig. consistere est à negotio iam suscepto abstinere. l. destituisse. de iud. & ad Turpil.
- Destitutum** testamentum, id est desertum, ex quo nullus est heres, Institut. de hereditat. quæ ab intest. §. cū autem.
- Desuetudo** & consuetudo differūt secūdu Bartol. in l. de quib. ff. de legib. Nā cōsuetudo est quādo fit contra legem per ipsam consuetudinem, sed desuetudo est quādo nō vtimus aliqua lege in iure posita.
- Desultores** erāt qui in ludis duos equos absque ephippis agitan-
- tes ex altero in alterum mira pnicitate desiliabant. l. apud. de præscrip. ver.
- Detergere** id est publicare, vel testibus probare. C. de malefic. l. si excepta.
- Deterrere** præter vulgatum significatū est à proposito auertere. l. q. si §. qui incipia. de ædil. ædicto.
- Detestari** est absenti denuntiare testib. adhibitis, vt. l. sub signatū. §. 2. ff. de verb. sig. & l. seq. Aliter autē detestari est facta alicui⁹ abrenūciare, spnere, vel abominari
- Detestatio** est cum testibus facta denuntiatio.
- Detexta** lana dicitur cū perfecta est, & à textrinis instrumentis detrahi potest.
- Detrectare** pro vitare, fugere, auersari, vnde detrectatio. l. quicū. §. q. post de re milit. & l. si marit⁹. ad leg. Iul. de adult.
- Detrusus** in l. quicūq. C. de episcop. & cleri. est quē canonistæ vocāt depositū, Latini verbō exauctoratum.
- Deunx** est vna pars assis quæ ex x. vnciis perficitur. insti. de hered. insti. §. hereditas.
- Dextans** est pars assis quæ ex x. vnciis perficitur.
- Deusdedit** est proprium nomen. cap. taata. de Simōn. Similiter
- Deodatus**. eo. ti. c. iij.

De D ante I.

Djabathrarij in l. j. C. de excusa. artic. sunt coriarij. Aliis tamen ibi aliter legendū placet, de quo vide Alciat. um ibidem.

Diacatharotia, in l. quicumque. C.

de omni agro desert. est id munus, cum impe. priuatis fundos concedit, vt purgētur: quod latius explicat ibi Alcia.

Diacathoche (vt quidam legūt in p̄ alleg. l. quicunq̄) significat titulū possessorium prædij.

Diaconus Græcè, dicitur minister Latinè, quia sicut in sacerdote consecratio, ita in diacono ministerii dispensatio habetur. Et hypodiacones Græcè dicuntur subdiaconi Latinè, quia subiacent præceptis Leuitarū. Et apud Hebræos Nathanei vocantur: vtha beaur xxj. distinct. clericos.

Diadēa propriè est corōa Imperialis **Diata** locus est in domo, vbi per otium versamur. Papinius in secundo syluarum. Vna tamen cū etis procul eminet vna diatis. Sidonius Appollinaris in Episto.

Ex triclinio fit in diatam siue cœnaculum transitus. Iuriscōsul tus titu. de legat. iij. l. ligni. §. lignis. Cellarium, inquit iunctum eidem diatæ. Inde diatarius dictus est seruus siue minister in diata deseruiens. Meminit Vlpianus in titulo, de fundo instructo. l. quæsum. Est præterea

diatarius, qui ex diata quippiā furatur. vt Vlpian in tit. de effraCTORIB. l. j. Simili, inquit, modo & diatarij ibi legitur directarij, & sacularij puniuntur. Pro quo mēdosè legit detraētarij. Idē in Tit. de effraCTORIB. l. sacularij.

Qui directarij, inquit, appellantur, hoc est qui, in aliena cœnacula se dirigunt furandi animo.

Diatarij dicuntur qui in cœnacu-

la aliena se dirigūt aīo furādi, à diata secūdū primā significatio nē sic dicti, & sic exponitur in l. sacularij, in princ. ff. de extra or. crim. licet ibi legatur i text. diē etarij. Sūt diatarij serui deserui. Etēs i diata. l. q̄sitū. §. ostiarij. de fūd. inst. Itē custodes, nauis non p̄tio aliquo cōducti, sed ob solū victum. l. j. nau. cau. stab.

Diariū p̄ter ephēeridis significatio nē refertur et ad vni^o diei cibū, vel ad id q̄ alicui dat, vt singulis dieb. se alar: quo sensu plerūq̄ iure accipiūt. l. diariis. de adim. lega.

Diastoli vel diastolicæ dicuntur cum astu dictatores vel distinctiones logon, hoc est publicæ rationis. Et secundum hoc accipitur in glos. de tab. sci. logo. Co li. xi. l. iiii.

Diathetū videtur genus esse poculi sicut synthetō siue synthetis. Iuriscōsul^o ad legē Aquiliā. l. si seruus. Si calicē, inqt, diathetū faciēdū dedisti. Iustiniā. quoq; lib. x. l. i. Artifices, inqt, diathetarij, id est, calices diathetos fabricantes.

Ant. Nebr.

Diathetū Græcè, tornatile aut factū torno significat. Vnde apud Vlpianū l. si seru^o. ad leg. Aquiliā. calix diathet^o, & diathetarij notornatorib. in l. 3. C. de excus. artifi.

Dictare actionē vel iudiciū, est itēdere actionē vel agere.

Dictatores oli dicti fuerūt, q̄ sumū magistratū gerebāt, & quōruētaē imatorib. causis serētiā ferre veldi ctare, vt ff. de orig. iuris. l. ii.

- D**icticæ sunt columnæ ecclesiæ quibus imagines patrū in suo catalogo ponūtur. Vel sunt tabulæ scribendi vel pingendi, à dicto dictæ.
- D**ictum à promisso eleganter distinguit Vlpianus in l. faciendū. de ædil. edict.
- D**idragma est denarius valēs duos denarios, stater valet duo didragmata. vnde, Valet nūmos didragma duos stater duplicat idē, notatur per Arch. 10. q̄st. 1. magnū.
- D**iducere est diuidere & distinguere. Instit. de oblig.
- D**ientes populi sunt Macedoniæ à Dio colonia dicti, hos Pausanias Diastas appellat, apud quos gymnicum certamen agebatur. Paus. lib. vlt. in titu. de cēsib. l. fi. In Macedonia, inquit iuris Italici sunt Dientes. Antonius Nebrissenf.
- D**ientes populi Macedoniæ, quorum mentio in l. vlt. de cēsib.
- D**ies est duplex naturalis & artificialis. Naturalis est ab ortu solis vsque ad occasum. Civilis est à media nocte, in sequentem mediā noctem l. more. de feriis. Ecclesia verò Romana exorditur diē ab occasu solis, & finit in sequentem occasum. Hæc Alciatus in l. ij. de ver. sig. licet Accur. aliter de fininire videatur in d. l. more.
- D**iem cedere vel venire obligationis quando dicatur, declarata per tē Iuriscōsul. in l. cedere. de ver. signific.
- D**e n diffundit (vel vt quibusdam placet diffundi) olim dicebatur cū res de qua erat controuersia, in sequentem diem cognoscenda reuocēbatur.
- D**ixta in vna significatione est conuaculum, in quo die magis quā nocte solēt homines residere: vt ff. de donat. l. Lucius. vel domūcula constructa in hortis pro collegendis fructib. seu oblectationis gratia: ita capitur in l. senatus §. Marcellus. ff. de lega. j. In alia verò significatione dicitur spatium vnus diei vel lapsus. Quarto est vnus diei certa & determinata comestio, continet autē dixta legalis xx. milia Italica. Dixta vulgaris dicitur illa quæ habet secundū conditionē regiōis
- D**iffamator qui sit, & quis dicatur diffamare. vide Bartol. in l. turpia ff. de legat. j. & quandò quis diffamari dicatur de maleficio, an sufficit in genere, vel specie mali fieri requiratur: vide ibidem Bartol.
- D**ifficile dicitur quandoque quod nullo modo fit. ij. q. vj. biduum. vers. si aduersus. & gloss. fin. de testib. cap. præsentium exponit nō de facili, id est nullo modo. Adde quod difficile interdum exponitur, id est rarò, vt ff. de leg. ij. Seio & l. heres meus §. vxori. Aliquādo difficile, id est nūquā. j. q. j. si quis neq; &c. principat. & ibi no. Aliquādo difficile exponitur, id est laboriosū, i. auth. vt hiqui ob. se ha. per. res. min. §. quoniā autē. Aliquādo, id est vix. xl. vij. dist. quātūlibet, & ibi not. Itē qualiter difficile & facile intelligitur: vide hered. instit. l. seruus.
- D**ifficultas & impossibilitas sapē parificantur vt pulcrè pōit Fel. in c. ecclesiæ sanctæ Mariæ. in 39.

col. ver. secundum notabile est quod ecclesia de const.

Diffinitio, vide Definitio.

Diffinitiva sententia. Require infra, sententia.

Diffundere diem, & diffissio diei, quid significet, non est in prout, neque cur sic dicatur. Gel. lib. 14. c. 2. Iussis, inquit, diem diffindi: & iterum: In dierum diffissionibus & comperendinationibus Vlpia. lib. ij. Dig. tit. si quis cautionibus. l. non extinguemus Si quis, ait, in iudicio se hsti promiserit, & valetudine vel tempestate, vel vi fluminis prohibitus se sistere non potuit, excepti one adiuuatur, non immerito. Cum enim in tali promissione presentia opus sit, quomodo poterit se sistere, qui aduersa valetudine impeditus est? Et ideo est lex xij. tabularum. Si iudex vel alteruter ex litigatoribus, morbo sonitico impediatur, iubet diem iudicij esse diffissum: Sic enim legitur in Pandectis archetypis Florentinorum, non diffusum, videturque significare diem intercisum siue intercapedinatū atque dilatatum. Nebris.

Diffundi vina propriè dicuntur quæ postea quā defecata sunt, in doctis conduntur transvasanturque. Iuuenalis: Ipse capillato diffusum consule potat Et Horatius: Vina bibes iterum tauro diffusa: Vlpia. lib. xxxij. de legat. iij. l. cum quaereres Nā si vina diffudisset, habiturus vsui. Item Proculus lib. xxxij. de tritico & vino legat. l. cum vinum, inquit, heres dā

natus est dare quæ in aphorismis seu cadis diffusum est. Ant. Nebris.

Diffundere vel diffindere diem, quid sit, vide supra in ver diem.

Diffundi vina propriè dicuntur, quæ ex vasis in quibus deferbuerunt postea quā defecata sunt, in alia vasa transferuntur. l. cum vinum de tritico, vino & oleo legat.

Digestum secundum Azonem in sum. de veteri iure enucle. dicitur legalis liber, qui alio nomine vocatur Pandecta, seu liber Pandectarum, ex quo omnes dispositiones & decisiones legitimas in se habet quem in quinquaginta libros partiales digessit Imperator. Collectus autem fuit iste liber ex veteri iure quod ab urbe Roma condita & à Romulitè poribus vsque ad tempora Iustiniani ferè per mille & cccc. annos cōfuse statutum obtinuit Et extēdebat in duo milia penè librorum, & tricies centena millia versuum vel responsorum vt patet. C. de veteri iure enucle. l. 2. §. sed cum oia. Et dictum fuit Digestum eo, quia oia ibidē decidētia digerunt & soluntur, secundum Accursium in proem. Institutionum. Dicitur autem Pandecta à pan, quæ est totū decata, doctrina quæ ibi est tota doctrina omnium Iuriscōsultorum, vt in §. sed cum oia decidētia ibi digerant & soluant, secundum Azonem ac Dinum in principio Instituti. Et notat Ioānes Andreas in proemio Clementinarum, quæ Digestum capitur alibi p. de cōsec. dist. in v. ne tales & c. pced. Quidā dicunt quod ist

liber olim per duplex dd, scri-
bebatur, vel per d, & g, quod po-
stea per vicium scriptorum cor-
ruptum sit. Sed ratio videtur
melior, scilicet quod Digestum
scribatur contra morem omnium
legalium librorum per duplex ff.
(quanuis illa duæ lit eræ nec in
principio, nec in fine huius no-
minis digestum ponantur:) ideo
quia ille liber fuit digestus secun-
dario per duos Federicos Impe-
ratores, à quorum cuiuslibet no-
mine sumpta est prima litera f,
sic erunt duo ff. licet ista ratio a
liis non placeat, quia neuter illo-
rum Imperatorum aliquid fecit,
exceptis paucis constitutionib.
positis in vrbibus feudorum. Di-
cunt ergo esse vitium scriptorū
Et vnus illorum librorum nomi-
natus est Infortiatum, quia cum
Romæ esset studium amissum,
& Bononiæ inoleret, eius recu-
peratione facta Rauēnæ cū esset
amissum ius est redditum, fortè
cum multa adsint quæ deerant,
& sic sumitur in, pro valde. Alij
dicunt quod sortes leges in eo
sunt, sed certè & in veteri. Alij
ab inuentore seu autore sic no-
minatum dicunt. Vel dicitur quod
nomina magistralia sunt quare
non est de eis disputandum, sed
relinquitur pertinacibus secun-
dum Tullium, & quia plura sunt
negotia quam vocabula ff. de p̄
script. verb. l. natura enim. Alij ab
inforcisim caldeorum vocabu-
lo quod est dispositio, dictum
volunt, quia vltimæ dispositiones
iæo sunt. Vnde: Sum liber for-

eis disponens spolia mortis. Et
clausis portis, me discat lector in
hortis. Hæc in gloss. huius libri.
Adde aliam rationem meliorem
quare libri Digestorum scribā-
tur per duo ff. quam ponit. Alcia.
in libr. Disputatio. Nam Græci
Pandectas per P, cum accentu
circumflexo notabant, quod po-
steriores per ignorantiam Græ-
carum literarum putantes esse
duplex ff, hoc signo abusi sūt P.
Digitus aquæ est modulus. vnde sa-
lientes tali mensura censentur.
Frontinus de aquæ ductibus. A-
quarum moduli aut ad digito-
rum, aut ad vnciarum mensuram
redigendi sunt. Est autem digi-
tus sexadecima pars pedis, vn-
cia verò duodecima. Quemad-
modum igitur inter vnciam &
digitum diuersitas, ita & ipsius
digiti: nam alius vocatur qua-
dratus, alius rotundus. Hoc
Frontinus. Paul. libr. viij. dig. de
seruitatib. rustico. præd. l. Lucius
Titius. Digitum tibi dono a-
quæ. Accursus per aquæ digi-
tum intelligit quantum fuit
per digitum statuz. Nebr.
Digitus non est membrum, sed
membri officium. ff. de sta. ho.
l. non sint liberi. Adde Bart. in
l. ij. ff. de pub. iud. in versu. sed
quæro quid appellatur. Adde Fe-
li. in c. ego. N. versu. digitus. de
iureiur. vbi limitat in sex casibus
& fallit secundum Bartol. ad hoc
quando quis esset notabilis arti-
fex, quia si amittit digitum, di-
citur amittere membrum, & ista
confirmat Bar. vide Io. de Ana.
in

in c. cum ex coniuñcto. de hæ-
re. in vj. Fel. in c. cum illorum. de
excom. vers. & not. limita. vide i-
bidē latē per eum. Adde q̄ digit⁹
est etiam genus mensuræ. l. Lu-
cius. de ser. rust. præd. est autem
sextadecima pars pedis secun-
dum Alciatum in l. mille. de ver-
borum signifi.

Dignitas quid sit, secundum Arch.
patet de consue. c. j. lib. vj. in glo.
Dignitas quādoque idem est q̄
potestas vel cōditio, vel præro-
gatiua secularis, vt xxij. q. v. ad-
ministratores & C. de digni. lib.
xij. Et sic iudex dicitur habere di-
gnitatem, vt ff. de albo scrib. l. ult.
de hac etiam notat. quart. quæ-
stio. 3. si testes. in princ. Item
dignitas est quādā præeminētia
ecclesiæ vel in ecclesia. c. quāuis.
de verb. sig. Et quot modis suma-
tur dignitas, not. de rescrip. sedes
apostolica. in gl. super verbo, ma-
iores. quæ incipit, sed quas perso-
nas, & Bar. in l. j. C. de dig. lib. xij.
Quādoque autē sumitur strictius
pro eminentia prærogatiuæ per-
sonæ ecclesiasticæ, quæ præroga-
tiua etiam dicitur personatus, q̄
cognoscitur quando aliquis ha-
bet prærogatiuā in choro vel ca-
pitulo, in vocibus dandis, & simi-
libus, plusquam alij canonici sui
ordinis, vt in d. c. j. de consuet.
cum similib. Et illa cognoscitur
his modis: primò, quando quis
habet administrationem rerū ec-
clesiæ cū iurisdictione. Secundò
quando habet nomen dignitatis
& prælationem seu prærogatiuā
tam in choro, quā in capitulo.

Tertiò, quando ex cōsuetudine
ecclesiæ habetur aliquis in digni-
tate: vide Archi. vbi suprā. Etiam
dignitas significat latius & stri-
ctius secundum vsum ecclesiarū,
nam q̄ in vna ecclesia cōtinetur
sub nomine dignitatis, in alia cō-
tinetur sub nomine officij, & e-
cōtrā, prout cuiusuis ecclesiæ vs-
us habet. Reperitur etiam latif-
sima significatio pro quauis ex-
cellentia. Sed de his omnibus &
aliis huc pertinentibus latissimè
Bar. in d. l. j. C. de dignitat.

Dilapidare est res vel bona prodi-
ligaliter & indifferenter erogare,
secundum quod not. Arch. de re-
scri. statutū. lib. vj. & de elec. quia
sep̄. eo. tit. Et sic sumitur in l. si
pro ea. C. mandati. ff. de mino. l.
verum. circa fin.

Dilatio est temporis in causa pro-
rogatio. Et dilationum secundū
Host. in Sum. titu. de dilation. §.
j. aliz sunt citatoriz quæ dantur
vocato ad causam, ad venien-
dum ad iudicem ante litis cōtesta-
tionē intra quas citatus se præ-
parabit vt veniat iu termino,
& nihilominus post mortem,
vt extrā de offic. delegat. con-
sultuit. de quib. ff. de iud. l. ad per-
emptorium. cum sequēt. vsq; ad
l. de qua in re. Et aliz sunt resti-
tutoriz quæ dantur his qui spolia
ti fuerūt seu sūt, vel dā ad appel-
lādū, quæ sunt xx. dierū, vel ad
restitutionē in integrū petendā,
quæ oli intra annū vtilē, hodie i-
tra quadrienniū continuū dantur,
vt C. de in integr. rest. l. fina. Aliz
sunt deliberatoriz, quæ dantur

reis ad deliberandum, de quibus. C. de lit. cont. in auth. offeratur. hodie canonizata iij. q. iij. c. de induciis. §. offeratur. Aliæ sunt reparatoriæ, quæ dantur volenti probare: de quibus in l. j. C. de dilat. Aliæ sunt executoriæ, quæ dantur condemnato ad hoc quod satisfaciatur. de his l. ij. de vsu rei iudi. Aliæ sunt reuocatoriæ, quæ dantur habentibus ius reuocandi datum, de quibus habetur l. ij. §. legatis. ff. de iud. Aliæ sunt vacatoriæ siue feriales, in l. j. ff. de fer. & xxv. q. iij. per totum. Aliæ sunt prosecutoriæ, quæ dantur ad appellationem persequendam, de quibus in auth. ei qui appell. C. de tem. appell. Aliæ sunt saluatoriæ, vt poenitentiales. Aliæ præceptoræ, de appellat. c. præterea. Aliæ electoriæ, vt de cõuet. coniugat. c. ex publico. de elect. ne pro defectu. Aliæ experitoriæ, vt extrã, de frigid. & malefic. laudabilem. Aliæ exemptoriæ, vt qui matrimonium accusã. poss. c. fin. & C. de inge. manu. l. diffamari. Aliæ sunt repræsentatoriæ, vt de appell. c. personas. & c. ij. requiris. & c. sãpẽ. de ele. dudũ. j. de renũc. c. veniẽs. Aliæ exceptoriæ s. ad proponendas exceptiones concessas à iure. de except. pastoralis. Hos modos & species latius prosequitur Hostiensis ibidem, & Spe. eodem titulo: & plures addit. Spec. vide ibidem & gl. sum. ij. q. ij. de clarat. notabiliter quinque species induciarum vel dilationum, Spec. autẽ enumerat quindecim n. ti. de dilat. §. j. & Hostien. Sum.

eodem ti. §. j. Nã restitutoriæ induciæ dabantur olim spoliatis, vel electis, & tandem restitutis, intra quas à iudiciorum strepitu quiescebant & erant non minores sex mensib. nec maiores anno. iij. q. ij. electis. Vel verius & erant arbitrariæ. c. si episcopus. ea. qu. Et deliberatoriæ dantur ante lit. contest. Cũ enim citatus venit ad iudicem, porrigitur ei libellus, quo oblato, dantur à iudice induciæ viginti dierum in quibus deliberat reus, an cedat vel contendat, sive iudicem recuset. Et talis exceptio dilatoria est, ideò ante lit. contest. proponenda. de re iud. c. cùm inter monasteriũ, & exceptio reculatoria iudicis debet prima esse interdilatatorias, qua omissa, si aliæ proponantur, ad ipsã rediri non potest, nisi ex noua causa. Dantur etiam ante lit. contest. quæ paternales adiectiones induciarum dicuntur, vt v. q. ij. præsent. Preparatoriæ vero dantur post litis contest. probare volentibus, intra quas præparent suas probationes, quarum spatium moderandum est, vt dicit text. iij. quæ. iij. §. spatium. Et dantur tã actori quàm reo, & tãtũ semel, vt in §. spatium. præal. nisi casus emergat inopinatus. Iudicatoriæ autem dantur cõdẽnatis, & sunt quatuor mēsiũ, de re iud. c. ad consultationẽ. Nec habent locũ in causis criminalibus, in quibus executio nõ differtur nisi in quatuor casibus, vt not. Goff. de iud. §. partib. Et nota quod in cilibus

ciuilibus causis p^r qualibet causa necessario datur vna dilatio. In criminalibus verò tres sunt reo, & duæ actori Hæc Goss. in Summa, eodem titu.

Dilatio potest etiam sic describi secundum Baldū, est tempus quod habet certum principium & certum finem, vel sic, Est tēpus datum à lege vel iudice partibus ad veniendum. Et talis est duplex, scilicet prima, quæ datur ab homine, vel iudice, secūda quæ datur à iure, vel à lege, vt patet i ru. de feriis.

Diligenter verbum exponitur secundum subiectam materiā secundum Corsetum singulari incipiēte, verbum diligēter. in litera D, vbi dicit quod aliquando refertur ad oculū intellectus, & ad subtilē modū inuestigandi, & optimè probare secundū eū in capitulo quā graue. & capitulo, licet. de crim. falsi.

Diminutio capitis, require suprà capitis deminutio.

Diminutū intelligitur q̄ vsucaptū est. l. de perditum, de pet. her.

Dimissoria literæ sūt per quas causa ad iudicē appellationis dimittitur, quæ vulgo dicuntur apostoli. l. dimissoria. de verb. sign.

Dimittere p̄ relinquere in auth. de ecclesia. tit. § si quis autem.

Dimittere creditores est eis satis facere.

Diocesis per œ, diphongum in secunda scribitur, & non diocesis, vt vulgo legitur: neque accentu in tertia à fine, vt omnes profertur sed in penultima. Item dice-

ceres, nō dioceres, p̄ dioceseos prefecto. Est autem diocesis gubernatio siue depositio, & dioceses gubernator siue procurator. Cic. in Epist. Ex prouincia Ciliæ si cui scis tres dioceses astaticas attributas esse. Iustinianus. tit. de episco. aud. l. archigerontes, & diocetæ.

Nebri.

Diocesis, secundum Arch. de rescr. statutū. lib. 6. dicitur distinctio, vel diuisio, siue gubernatio, quia diuisa, & diuersa est ab ecclesia alterius episcopatus, & cōmissa gubernationi vnius, vt patet x. quæ. i. episcopū. Aliquādo sumitur pro regione, vel prouincia & sic forte capitur in l. præsidēs. C. de of. rect. prouin. Aliquādo pro parochia. Vide de hoc Arch. ibidem. Et nota quod appellatione diocesis non comprehenditur ciuitas, quia dignius sub minori comprehendi non debet, sed appellatione ciuitatis, bene diocesis comprehenditur, vt notat. in capitu. Rodolphus. de rescrip. Et q̄ nomē ordinarius plura comprehendat, quā nomen diocesanus, vide glo. 2. cle. 1. de vita & honest. cleri. & melius gl. in verbo diocesanus. in cle. 1. de iure patron.

Diplomata, sunt codicilli, siue libelli, in quibus beneficia à principibus impetrantur, quales nostro sunt tpe, quas appellant bullas: dicta, quod in duplicibus tabellis solitæ sunt concedi supplicibus. Suero. in August. In diplomatis libellisq̄, & epistolis signandis. I-

dē in Nerone. Diplomata ciuita-
ribus singulis obtulit Cicero in
Epist. ad T. Appiū. Diploma, in-
quit, statū nō est datū. Apud Iu-
ris cōs. accipitur pro itineris festi-
natione, hoc est, cūm per dies sin-
gulos duplicia itinera cōficiūtur.
Venuleius lib. 4 §. dig. de verb. ob-
blig. l. cōtinuus. Qui estimet, quā-
to tpe diligēs paterfamil. efficere
possit, qđ facturū se promisit, is
qui Ephesi daturū se sēpōderit,
vt neq; diplomate, id est dieb. ac
noctibus, & omni tēpestate cōtē-
pta iter cōtinuare cogat. Et pau-
lo post: Quōd si diplomate vsus,
ac felici nauigatione, maturius
quā quisquā peruenerit Ephesū,
cōfestina obligatus est. Modesti-
nus lib. xlvij. ad legē Corneliā,
de falsis. l. eos. qui falso, inquit, di-
plomate, commeauit vias.

Diplomata sunt quas literas patē-
tes vulgo appellamus, cuiusmo-
di sunt bullæ Pōtificiæ. Iure con-
sultus aut vsus est pro itineris du-
plicatione. in l. cōtinuus. §. cum
ista stipulatus, de verb. oblig.

Dipōdius est genus pōderis leuissi-
mi, ex duobus assibus cōpositi,
vt dicit Beda super illud Luc. 12.
Nōne quinq; paāeres vneūt di-
pōdio, vel est as duplicat°, vide-
licet xxiiij. vnciæ, vt not. inst. de
hæc. inst. §. & si plures vnciæ.

Directarij, vide dictarij.

Directa actio, vide Actio directa.

Directū verbū est quādo significat
illū, cui reliquitur, vel in quē di-
sponit, vt sua manu recipiat. Sed
obliquū verbū est qđ significat,
vt manu alterius accipiat. Et cō-

mune verbū est qđ vtrāq; signifi-
cationē habet, verbi gratia, dire-
ctū verbū est instituo, quia signi-
ficat qđ institutus sua, & nō alie-
rius manu accipiat. ff. de her. inst.
p. totū. Idē in verbo, heres esto.
eo. ti. & in verbo accrescat, vt it. i.
C. quādo nō par. petētib. accresc.
Idē i verbis accipiat, lego, capiat,
quia sunt directē significātia. O-
bliquū verbū est restituo. l. resti-
tuta. & p. totū ti. ff. ad Trebelli.
Itē ibi, volo qđ talē heredē reci-
pias, quia tunc p. fideicommissum
pars hereditatis est illi restituē-
da. l. pater filiū. §. si. ff. de le. 3. Itē
ibi, rogo vt Titū heredem facias
l. ex facto in princ. ff. ad Trebell. nā
p. hoc videtur velle intelligere, qđ
hereditatē suam sibi restituat, &
sic nō directē heredē illū facit. I-
dem in verbo detur. l. fundi tre-
batiani. ff. de vsufr. le. Et breuiter
omne verbum significans quod
quis de manu alterius accipiat,
est obliquū de communi verbo,
vt substituo, nam si paganus
substituit filio impubei, quan-
docunque decesserit, per ver-
bum substituo, hæc substituti-
o est fideicommissaria, vt in
l. Centurio ff. de vulg. substi. Si au-
tem substituit filio, si hæres nō e-
rit substitutus admittitur. ex di-
recto suo iure. Est ergo commu-
ne, quia habet vtranque significa-
tionem. Et rationē quare nō est
directū, sicut illud verbū instituo,
ponit Bar. in pr. allega. l. Centu-
rio quia magis generale est, nam
in loco alterius qualitercunque
positus dicitur substitutus etiam
in suo

in singularibus legatis, secus de verbo instituo. Idem in his verbis perueniat, pertineat, habeat, retineat, reuertatur, deuoluatur, conuertatur, succedat. Et breuiter quodcumque verbum significat sic utroque modo, quod quis sua manu habeat, vel ab alia dicitur commune, ut no Bar. in l. Centurio præal.

Disceptare est ambigere cōtēdereque, ut in iudicio fieri solet. Aliquando significat iudicare. cap. forus. §. iudex. de ver. sig. Inde disceptator apud Iurisc. pro iudice & arbitro.

Discretio, id est, differentia. C. de sacr. eccl. l. si. in prin. discretum, id est, distinctum, l. discretis. C. qui testa fac. pos.

Discrimē, id est, dānum. C. de fide instr. l. 2. & dic. ut ibi, & extra de electio. ut quis duas lib. vi. aliquādo discrimen id est, differentia. Inst. de libe. §. fin. & ibi nota. Aliquādo, id est, periculum. ff. de ini. l. prætor edixit, & C. de pæn. iud. qui male iud. l. 2.

Discutere est disficere, & disturbare, unde discutere matrimoniū, in l. 2. de dona. inter vir. & vxor. pro dirimere, & dissoluere, & discussum periculū in l. nihil. de nau. fœn. hoc est sublatum.

Discussor, require infrā inspector.

Disertus est idem quod facundus, inde venit superlatiuus disertissimus, ut C. de aduoc. diuerso. iudic. l. petitionem.

Disiunctionem appellant veteres Iuriconsulti, quam recentiores alternatiuā, qualis est aut, vel, ve,

seu. l. alienationis. & l. Coniunctionem. de verb. sign. Interdum tamen disiunctiuæ ponuntur & coniunctis. l. sæpè. eo. ti.

Dispēdium dicitur dānū, vel detrimētū. Aliter dī longū, & inutile. cōpēdiū verò breue, & vtile. de accusa. c. qualiter, & qñ. 2. ad si. & c. dispendia. de resc. libro sexto, in gl. 2. & clem. dispēdiosam. de iud. facit regula, qā ob gratiā. de re. iur. li. vi. inde dispendiosus, id est dānosus, clem. præall. de iud. vbi cōcor. in gl. Quādoq; dispēdiū dicitur idē qā radiolum, absque tamē vtilitate, ut i iur. præalle. c. dispēdia. & c. qualiter.

Dispēsare idē est, quod disponere, unde dispēsatores dicūtur eo qā domū alicuius, vel res disponūt, & ita accipitur. in l. dispēsatorē. ff. de solutio. Et dicitur dispensare, quasi diuersa pēsare, videlicet vigore iuris relaxare p eū qui hoc facere potest. Et si aliter fit, non est dispensare, sed dissipare.

Dispensatio est iuris communis prouida relaxatio, vtilitate, seu necessitate pensata, secundum Guliel. iu. spec. titu. de dispen. §. i. Vel sic est rigoris iuris per eum, ad quem spectat, canonicè facta relaxatio. 1. quæstio. 7. cap. requiritis. §. nisi rigor, & c. seq. Quādoque enim dispensatio sumitur improprie, scilicet, pro iuris declaratione, ut in capi. Quintauallis. de iure iuran. prout ponitur in Specul. tit. de dispen. §. i. Item secundum Io. And. (quē sequitur dominus Anto. de Butt.) dispensatio est quædā cō-

- munis mensuratio ad singula, & est de iure cōcessa propter impossibilitatē providendi de omnib. particularibus, sicut nauigātes quædam projiciunt, vt alia salua sint. i. q. 7. dispensationes. Et traxit originem à Deo, qui ex sola misericordia, & dispēsatione vniuersa creauit, & ea subiecit homini. In st. de rer. diu. §. in pecudū. Et dispēsatio est quadruplex, scilicet, semiplena ad minores. j. q. j. si quis hæreticæ. Plena ad sacerdotium. j. q. ij. conuenientibus. Plenior ad episcopātū, xij. dist. nos ad consuetudinē. Et plenissima ad primatum, oēs ordines & dignitates. xxij. q. iij. ipsa pietas. vt not. Io. An. in gl. c. præalleg. nos consuetudinem. Et debent tria mouere dispensantem, necessitas, vtilitas, & euidentis prærogatiua meritorum. j. q. vij. tali coniugio. & c. exigunt. Item dispensatio non conceditur cuiquam, nisi habenti legem cōdere & tollere, & sic per principem & Papam vel eorum auctoritatem fieri potest.
- Dispūgere**, siue expungere est trāsverso calamo rationem cācellare. Seneca de breuitate vitæ: Dispūge, inquit, ac recense vitæ tuę dies. Apuleius de deo Socratis: si cotidiana eorū dispūgas, inuenies multa rationib. prodigē diffusa. Itē de verb. sig. l. cognoscere. Dispūgere, inquit, est conferre accepta & data, & ex ea collatiōe, vt ait Accurs. cācellare quod est redditum. Hinc est dispūctio, oris, pro ipsa rationis
- cancelatura, vt apud Tert. in Apologetico: Ad vtriusq; inquit, meriti di spūctiōe. Vlpia. li. xlij. Dig. ti. de bon. aut. iud. pos. l. cūmplares. An recognitio, inquit, & dispūctio concedēda sit creditoribus: nā q̄ in quibusdam codicib. legitur disputatio, pro dispūctio, mendū ramen est. N. Dispūgere est conferre data, & accepta, vt in l. cognoscere. §. j. de verb. signific.
- Disputare** est allegare, & videlicet intentionē suam per probatiōnē in iudicium deductā ostendere, & eā pro virib. asseuerare & roborare, vt ix. q. iij. aliorū. & xxx. iij. q. viij. cōuenior. & de fide ist. inter dilectos, & de re iud. c. abbate sane. libr. vj. cum similibus. Quod autem huiusmodi allegationes & disputationes fieri debeant super testibus, & alijs actibus, patet in c. in causis. de test. De hac materia vide Spe. tit. de dispu. §. all.
- Dissidere** est discordare, vnde dissidium pro diuortio. l. miles. §. vt. ff. de adult.
- Dissidium** inter virum & vxorem idē est quod diuortiū, hoc à diuertēdo, illud à dissidēdo appellatū. Terent. in And. Valeāt qui inter nos dissidia quærunt. Idem in Ecyra, Nihil mali est quod sit dissidio dignū. Papinianus li. xl. viij. ff. ad l. Iul. de adul. leg. miles. Quæro, inquit, an causam dissidij præstitisse videat.
- Distrahere**, p̄ eo quod est vēdere, aut actioni exponere. Suetonius in Vespasiano, Coemēdo quædā

tantum vt postea distraheret. Gellius libro 19. Sicut nunc, inquit, bona vñum distrahũtur, Vlpian. in tit. de transact. l. si vni, Si vni, inquit, pluribusvè fundus fuerit distractus. Titulus est preterea li. xx. Digest. de distractione pignororum. Ant. Nebris.

Distrahere est vendere, vt ff. de cõtrahen. empt. l. si ita distrahatur. & l. rem alienã. & l. quoties. eo. tit. cum multis similibus. Generaliter tamen significat dissoluere, vnde distrahere matrimoniũ in l. ij. de diuor. & distractu pro resolutione contractus §. penul. Insti. de obligat. q̄ ex qua. cõtra.

Distractio ponitur pro diuortio. in. authen. de nup. §. nuptias & ibi in gl.

Distribui: non est verbum directũ in substitutionibus. Bar. in l. Ceturio. ff. de vulg & pupilla. & est verum quod dicit Bar. de ver. distribuuntur: quia est obliquum si est simpliciter prolatum, secus si cum adiuncto, scilicet per fideicommissarios seu executores, quia tũc est directam, vt ibidẽ per Bart. in versic. sed quid si testator dicit, & c. & melius p Bar. in l. fundi Trebatiani. in fi. ff. de vlsufr. leg. dum loquitur de verbo dentur. De natura distributiu vide Bar. in l. si Stichum. §. stipulatio. ff. de verb. oblig. & in l. si quis in fundi vocabulo. §. j. ff. de l. j. & in l. qui filibus. §. fi. eo. ti. Et quæ sint nomina distributiuã Bart. in l. hoc articulo. ff. de here. instit.

Distributiuum dicitur quod distri-

butionẽ significat, & hoc diuersi modẽ, prout diuersitas subiectæ materię, vel aliud mediũ pbabile hẽt diuersificare: verbi gratia sic dicendo, quilibet fert lapidẽ, sensus est, q̄ vnusquisque per se in solidũ, fert lapidem. Ideo si testator dicat, quilibet heredũ meorum det Titio decem, tũc quot sunt heredes, toties Titius habebit decẽ. l. si pluribus. & ibi not. gl. de l. ij. Si autem testator ostendens duos vel tres cum digito, & dicat, quilibet vestrum heres mihi esto, sensus est, q̄ quilibet sit heres in parte, non in solidum. l. hoc articulo. in fi. de here. inst. Nã materia subiecta non patitur de pluribus quẽlibet in solidum esse, cum impossibile sit cuiuslibet eandem hereditatem in solidum attribui. Item ibi, quisquis mihi heres erit, det Titio centum, siue vnus solus heres sit, siue plures Titio debẽtur centum solum. l. ab omnibus. in prin. ff. de le. j. & l. si quis in fundi vocabulo. in fi. eo. tit. Et si in eodem casu testator postea prohibet vnũ heredem dare Titio, vel eximi eum à dando, adhuc centum debentur Titio ab aliis l. ab omnibus. in prin. præalleg. Item ibi, quicũq; primo ingressus fuerit castrũ habebit centũ, duo simul ingrediũtur, quilibet admittitur, quia hæc distributiuã verificatur in vno solo, & etiam in plurib. vel omnib. cõcurrẽtibus, quia primus est, qui aliũ ante se nõ habet, & actus primi verbi dicitur tribuitur cuiuslibet in solidũ. Ideo

- etiam actus secundi verbi: ergo quilibet qui primo ingreditur, habet cētū. l. qui filiū. §. j. ff. de l. j. Sed si dicat, quicūq; ingressus fuerit primo habebit illū equū, vel hunc fundum, tunc plurib. simul ingredientib. nullus debet habere in proprio significato verbi, quia vnū tantū requirit. Itē ibi, quicūque ceperit vexillū Bohemorū, habeat centū, duo simul capiunt, hi duo simul cētū tantū habebunt. Ratio Bart. quia actus primi verbi, scilicet habendi centum: & est simile, sicut cum duo simul portant trabem, & nullus eorū per se. l. ita vulneratus. §. j. ff. ad l. Aquil.
- Distriētus** idē est quod territoriū. cle. ne Romani. de elect. licet nō desint qui existimēt latiorē habere significationē verbum districtus, quā territoriū, vt tradit Alciat. in l. pupillus. §. territorium. ff. de verborum signific.
- Ditio** est idem quod potestas, vt ff. de origin. iuris. l. secunda. §. capta. Inde iurisditio.
- Diu** ponitur pro biennio. ff. de re iudic. l. si. & ff. loca. l. cum domini. Quādoque ponitur pro trib. mētib. l. xij. di. lectis. in gl. Aliquādo pro decennio. Inst. de lit. oblig. §. si. & ff. qui & à qui. l. si cū fideicommissaria. §. Aristo. Ponitur etiam alijs modis, vt ibi no. Aliquādo pro triennio. ff. de vsuca. l. & l. quāuis aduersus. Aliquādo ponitur pro anno ff. de succe. edict. l. j. §. largius & §. quibus. Aliquādo momentū significat. C. de acq. posses. l. ij. Item quando
- diu fieri intelligatur: vide extra de electio. quia propter. & c. j. de mutu. per. cum multis iuribus.
- Diuertere** est discedere diuortio. id est, contractum matrimonium separare, vnde dicitur: mulier diuertit se à viro suo. l. tertia. ff. de diuor. & le. si filia eodem titulo.
- Diuisio** auctore Accur. in §. j. Insti. de oblig. est innumerabilis materiarū breuis cōpositio. Et ppriē diuisio est generis i suas species. Partitio verō totus i partes. Nō nūquā tamen vnū accipitur pro altero: vt in l. stipulationes non diuiduntur. de verb. obli.
- Diuinus** aliquādo exponitur, id est Imperatorius: vt in l. ad instructiones. C. de sacros. eccles.
- Diuinatio** accipitur tripliciter, Primo pro sciētia theologiae, à qua theologi dicuntur diuini. Secundo pro sciētia infusa à Deo, & sic accipitur. Prouer. i 6. Diuinatio i labijs Regis, in iudicio nō errabitis eius, & c. Tertio p sciētia magica, vel fallaci pphetatione, vel pphetizatione, quia falsi pphetæ & magi fingūt se preuidere vel præscire futura, vt capitur in l. nemo. C. de malef. & math. & c. & sic dī diuinatio à diuino, as, are, d est, vaticinati, vel futura predicere. Genus autē diuinationis à Petris fertur esse allatum Et diuini dicti sunt, quasi deo pleni. Sūt autē duo genera diuinationis, cuius qdā quatuor dixerūt esse genera. Et hī hęc oia xxvj. q. iij. can. j. in princip.
- Diuortium**, vt paulō antē dicimus, idē est prope quod diffidiū, hoc dictū

dictū ab eo quod vir & vxor dis-
sident, id est, dissentiant inuicē,
illud quod ī diuersas partes ver-
tatur. Fiebat autem diuortiu per
illa verba quæ sunt apud Plaut.

Res tuas tibi habe, q̄ mea, redde
mihi. Paul. in tit. de verborū si-
gnificatione. l. inter. 191. inter
diuortium & repudiū hoc inter-
esse dicit, quod repudiari etiā
futurum matrimonium potest,
non rectè autem sponsa diuer-
tisse dicitur, quod diuortium ex
eo dictū est, q̄ in diuersas par-
tes eunt, qui discedunt. Est præ-
terea titulus de diuortijs, libro
vigesimo tertio Dig. Nebris.

Diuortium, secundum Goffre. &
Hostien. in Sum. eod. tit. §. 1. est
inter virū & mulierē legitimè fa-
cta separatio. Et dicitur legitimè, q̄
quos Deus coniūxit, homo nō
separat, scilicet violenter & abs-
que ratione. Nō enim homo se-
parat, quos pœna damnat, quos
reatus accusat, quos maleficiū
coarctat. xxxij. q. ij. solet & de
consang. & aff. c. de infidelibus.
Et dicitur à diuersitate mentiū
quia illi qui matrimonium distra-
hūt in diuersas partes eūt, vt ff.
eo. tit. l. 1. & l. ij. & ff. de ver. sig. l.
inter stuprum. §. diuortium. & l.
inter diuortium.

Diurnum quomodo intelligen-
tur, tradunt interpretes in §. ex
nō scripto. Inst. de iure natu. gēt.
& ciui. & l. diurna. de leg.

Diuus idem est quod sacer vel di-
uinus.

Diualem accipere, id est, epistolam
Imperialem, per quam reuelata

est quantitas quæ solita erat da-
ri in ordinatione Pontificis.

De Dante O.

Do lego perinde significat, ac lego,
vel do, solum. l. 1. ad l. Falci. & de
proprietate verbi da, vide in di-
-ctione, Dare.

Docibilis propriè dicitur liber, sed
docilis est homo doctrinalis, po-
nitur tamen vnum pro reliquo:
xxij. dist. qui episcopus. in prin.
Et Petrus in epistola, Erūt oēs
dociles Dei. xxxvj. dist. c. qui ec-
clesiastic. §. ecce.

Dodrans sunt nouem unciaz.

Dolare, verbum fabricorum, cum li-
gnorum asperitas complanatur.
l. ferri. de verb. sig.

Dolium, vas fictile est, vino atque
alijs reb. condendis aptissimum.
Pl. li. 13. Mitiores, inquit, plage,
dolijs condūt vina, infodiuntq̄.
Cato de rerust. Dolia olearia de-
cem habeat. Vlp. li. xxxiiij. Dig. de
fundo inst. l. instrumenta, Dolia,
inquit, licet defossa non sint, &
cuppæ. Idē de auro & arg. leg. Do-
lia, inquit, fictilia, quib. terra ad-
iecta est. Inde dolarius, qui facit
dolia, & doliarius, a, um, & dolia-
ris, re, ad dolia pertinēs. Pl. li. 3.
A figlinis, inquit, doliariorum. Et
Paul. de fund. instruc. l. tabernæ.
Doliaria, inqt, vasa, & ancones.
Item l. si vinū. Si dolare, inquit,
vinum, emenis. Nebris.

Dolia, vasa erant tā vino quàm et
alijs reb. condendis apta. l. vinar-
ia. de ver. sig. Hinc vinum dolia
re. in l. 1. §. vltimo. de petic. & cō.